

Udhërrëfyes për Policim Demokratik

nga Këshilltari i Lartë Policor i Sekretarit të Përgjithshëm të OSBE-së

- Organizata për Sigurim dhe Bashkëpunim në Evropë (OSBE) punon për **stabilitet, begati dhe demokraci** në 56 shtete përmes dialogut politik rreth vlerave të përbashkëta dhe përmes punës praktike që sjell një ndryshim jetëgjatë.

Organizata për Sigurim dhe Bashkëpunim në Evropë

Vjenë, maj 2008, botimi i dytë

© OSCE 2008

Të gjitha të drejtat janë të rezervuara. Përmbajtja e këtij botimi mund të përdoret dhe kopjohet lirisht për qëllime edukative dhe qëllime të tjera jo-tregtare, me kushtin që në çdo riprodhim të shoqërohet me citim të OSBE-së si burim.

Përkthyen në shqip Sokol Bega, Etleva Pushi, Enrieta Hasanaj

Strategic Police Matters
Office of the Secretary General
OSCE Secretariat
Wallnerstrasse 6, A-1010 Vienna, Austria

Tel: +43-1 514 36 6942
Faks: +43-1 514 36 6266
E-mail: spmu@osce.org
<http://www.osce.org/policing>
<http://polis.osce.org>

Pasqyra e Lëndës

Hyrje	6
Falënderime	7
Parimet Bazë të Policimit Demokratik	10
Udhërrëfyesi për Policim Demokratik	12
I. Objektivat e Policimit Demokratik	12
<i>Policimi si shërbim publik</i>	12
<i>Objektivat demokratike</i>	13
II. Ruajtja e Shtetit Ligjor	15
<i>Roli i policisë</i>	15
<i>Bashkëpunimi me sektorin e drejtësisë penale</i>	16
III. Etika Policore dhe të Drejtat e Njeriut	17
III.1 Etika Policore	17
<i>Çështje të korrupsionit</i>	17
III. 2 Të Drejtat e Njeriut	19
<i>Çështje të diskriminimit</i>	20
<i>Hetimet policore</i>	21
<i>Përkrahja për viktimat dhe dëshmitarët e krimet</i>	24
<i>Arrestimi dhe ndalimi</i>	24
<i>Ruajtja e rendit publik dhe garantimi i lirive demokratike</i>	26
<i>Përdorimi i forcës</i>	27
<i>Tortura, zhdukja e detyruar dhe trajtime të tjera mizore ose degraduese</i>	28
IV. Llogaridhënia dhe Transparenca Policore	30
IV.1 Llogaridhënia dhe Kontrolli	30
<i>Institucionet mbikëqyrëse</i>	30
IV.2 Partneriteti Polici-Publik	32
<i>Mekanizmat për të kërkuar shërbim policor</i>	33
<i>Marrëdhëniet polici-media</i>	33
<i>Publikimi i raporteve</i>	33
<i>Krijimi i forumeve për diskutim të hapur</i>	34
<i>Projekte të policimit me bazë në komunitet</i>	35
<i>Përfshirja e komuniteteve të pakicës</i>	35
<i>Bashkëpunimi me grupet e shoqërisë civile</i>	36
V. Çështje të Organizimit dhe Menaxhimit të Policisë	37
<i>Hierarkia dhe autonomia operative</i>	37
<i>Mbikëqyrja</i>	37
<i>Përbërja e policisë</i>	38
<i>Rekrutimi</i>	39
<i>Mbajtja e personelit</i>	40
<i>Ngritja në detyrë dhe zhvillimi i karrierës</i>	41
<i>Të Drejtat e Personelit të Policisë</i>	41
<i>Pajisjet</i>	42

<i>Trajnimi</i>	42
VI. Përfundime	44
Referenca.....	46
<i>Dokumente ndërkombëtare</i>	46
<i>Bibliografi</i>	49
Indeks.....	52

Respekti i plotë për të drejtat e njeriut dhe liritë themelore dhe zhvillimi i shoqërive bazuar në demokraci pluraliste dhe në shtetin ligjor janë parakushte për përparim në ndërtimin e një rendi të qëndrueshëm paqeje, sigurie, drejtësie dhe bashkëpunimi në Evropë.

(KSCE, Konferenca për Sigurim dhe Bashkëpunim në Evropë, Dokument i Takimit të Kopenhagenit të Konferencës për Dimensionin Njerëzor të KSBE-së (Kopenhagen 1990, Preambulë).

Hyrje

Policia është manifestimi më i dukshëm i autoritetit shtetëror e përgjegjshme për sigurinë publike. Megjithëse përballet me një presion të lartë përgjatë gjithë zonës së OSBE-së për të luftuar valën në rritje të krimit të organizuar dhe kërcënimet e reja ndaj sigurisë kombëtare dhe ndërkombëtare, përfshirë ato që burojnë nga terrorizmi, policia duhet të operojë në përputhje me të drejtën kombëtare dhe ndërkombëtare si dhe të respektojë gjithmonë të drejtat e njeriut .

Shtetet pjesëmarrëse të OSBE-së "e konsiderojnë kontrollin politik demokratik të [...] policisë si një element të domosdoshëm të stabilitetit dhe sigurisë".¹ Gjatë përkrahjes së procesit të demokratizimit në shoqëritë e pas-konfliktit, si dhe në shoqëritë në tranzicion, një vëmendje gjithnjë e në rritje i është kushtuar shtetit ligjor. Kjo ka nxjerrë në pah mungesën e një themeli të standardizuar konceptual për të udhëhequr këto veprimtari policore, duke rezultuar në një sërë qasjesh të ndryshme ndaj zbatimit të programeve të trajnimit policor dhe të reformave.

Kështu, Këshilltari i Lartë për Çështjet Policore i OSBE-së, në bashkëpunim me shtetet pjesëmarrëse të OSBE-së dhe organizatat partnere, ka kërkuar të vërë më tej në gjendje pune norma, standarde, parime të mira dhe mësimet e nxjerra ekzistuese dhe t'i bëjë këto norma dhe standarde të arritshme për profesionistët që punojnë në fushën e policimit dhe të administrimit të drejtësisë në formën e një dokumenti pune dhe të lehtë për t'u lexuar: Udhërrëfyes për Policim Demokratik.

Ky Udhërrëfyes kontribuon për të përmbushur kërkesat e shteteve pjesëmarrëse të OSBE-së për të punuar "me organizata të tjera ndërkombëtare për krijimin e një kuadri politik dhe ligjor brenda të cilit policia mund të kryejë detyrat e saj në përputhje me parimet demokratike dhe shtetin ligjor"² dhe ofron informacion mbi mësimet e nxjerra dhe praktikën më të mira të policimit në luftën kundër sfidave të reja ndaj sigurisë.³

Udhërrëfyesi është përgatitur në mënyrë të atillë që të ndihmojë personelin e OSBE-së që punon me çështjet policore dhe të zbatimit të ligjit si dhe profesionistët e policisë dhe politik-bërësit që punojnë për të zhvilluar dhe forcuar policimin demokratik. Ka për qëllim që të shërbejë si një referencë drejt praktikave të shëndosha të policimit dhe standardeve të adoptuara botërisht. Duke qenë një dokument i gjallë, do të jetë i hapur ndaj përfshirjes së standardeve të reja të adoptuara dhe shembujve të ardhshëm të praktikës së shëndoshë.

Udhërrëfyesi artikulon objektivat e shërbimeve dhe forcave demokratike të policisë; rëndësinë e përkushtimit të tyre ndaj shtetit ligjor, etikën e policimit dhe standardet e të drejtave të njeriut; natyrën thelbësore të llogaridhënies së policisë përpara ligjit dhe shoqërisë së cilës ata i shërbejnë; si dhe nevojën për bashkëpunim me komunitetet, duke pasur parasysh që policimi efektiv kërkon partneritete me komunitetet të cilave u shërbehet. Më tej, Udhërrëfyesi shpjegon aspektet strukturore dhe drejtuese brenda policisë që konsiderohen të nevojshme për të arritur dhe mbajtur policimin demokratik.

Secili prej këtyre parimeve të policimit demokratik shpjegohet më tej në Udhërrëfyes dhe me referenca në studime të thelluara dhe standarde ose angazhime ndërkombëtare. Udhërrëfyesi është 'çelësi për t'ia hapur' këto dokumente lexuesit. Të gjitha dokumentet e referuara janë të disponueshme në një disk që shoqëron Udhërrëfyesin. Për sa u përket artikujve akademikë, në disk janë përfshirë vetëm ato për të cilat janë siguruar të drejtat e autorit nga botuesi.

Kevin Carty

Këshilltar i Lartë për Çështjet Policore pranë Këshilltarit të Përgjithshëm të OSBE-së

¹ OSCE, Code of Conduct on Politico-Military Aspects of Security (Bukuresht, 1994), § 20.

² OSCE, *Charter for European Security* (Stamboll, 1999), neni 45.

³ Shih OSCE, *Ninth Meeting of the Ministerial Council, Decision No. 9, Police-Related Activities* (Bukuresht, 2001), neni 3, fq. 34f.

Falënderime

Synimi i Këshilltarit të Lartë për Çështjet Policore të OSBE-së, z. Kevin Carty, ishte që të hartonte këtë Udhërrëfyes bashkë me shtetet pjesëmarrëse të OSBE-së dhe organizatat partnere në mënyrë që të përfshiheshin një larmi e gjerë këndvështrimesh të bazuara në sfonde të ndryshme kulturore dhe institucionale. Për këtë qëllim, Këshilltari i Lartë për Çështjet Policore i OSBE-së mbledhi një grup me ekspertë të shquar policie nga shtetet pjesëmarrëse, organizata ndërkombëtare të fushës dhe organizata të pavarura kërkimore. Ai gjithashtu emëroi një hartues kryesor, dr. Thorsten Stodiek, Studiues i Parë në Qendrën e Kërkimeve të OSBE-së (CORE) pranë Institutit për Kërkimet për Paqen dhe Politikën e Sigurisë në Universitetin e Hamburgut. Gjatë disa raundeve me kontribute të shkruara nga ekspertët dhe gjatë një takimi dy-ditor me ekspertët në Vjenë, u shqyrtua drafti i Udhërrëfyesit. Këshilltari i Lartë për Çështjet Policore i OSBE-së është thellësisht mirënjohës për kontributin gjithëpërfshirës dhe të vyer të dhënë nga ekspertët në këtë proces.

Ekspertët ishin:

Pierre Aepli, Qendra e Gjenevës për Kontroll Demokratik të Forcave të Armatosura (DCAF);
Dmitri Alechkevitch, Këshilltar Politik, Komisioneri i Lartë i OSBE-së për Pakicat Kombëtare;
Bo Astrom, Detektiv i Parë, Kryeinspektor, Departamenti për Çështjet Policore, Divizioni për Koordinimin Ndërkombëtar, Bordi Kombëtar i Policisë, Suedi;
Paal Christian Balchen; Asistent Shef Policie, Seksioni i Analizës dhe Parandalimit të Krimin, Drejtoria Kombëtare e Policisë, Norvegji;
Steve Bennett; Drejtor i Arsimit dhe Zhvillimit Policor, Misioni i OSBE-së në Kosovë;
Larry Bird, Programi për Asistencë dhe Vlerësim, Byroja Ndërkombëtare e Anti-drogës, Departamenti i Shtetit i SHBA-ve;
Blagorodna Makeva, Këshilltar i Lartë Ligjor, Ministria e Punëve të Brendshme, Drejtoria e Policisë, Bullgari;
Jozsef Boda; Drejtor, Qendra Ndërkombëtare e Trajnimit, Ministria e Drejtësisë dhe Zbatimit të Ligjit, Budapest, Hungari / Këshilltar pranë DCAF;
James Brown, Zëvendës Drejtor, Komisioni për Akreditimin e Agjencive Ligj Zbatuese (CALEA), SHBA;
Luigi Bruno, Qendra e Ekselencës për Polici Stabiliteti (CESPU);
Andrew Carpenter, Oficer Politik, Njësia e Çështjeve Strategjike Policore (SPMU), Sekretariati i OSBE-së;
Timothy Del Vecchio, Oficer i Çështjeve Policore, SPMU, Sekretariati i OSBE-së;
Xavier Denis, Këshilltar, Përfaqësia e Përhershme e Francës në OSBE;
Bart D'Hooge, Shef i Shërbimit – Drejtoria e Koordinimit Evropian, Bashkëpunimi Ndërkombëtar Policor, Policia Federale – Zyra e Komisionerit të Përgjithshëm, Belgjikë;
Knut Dreyer, Këshilltar i Lartë Policor, Shef i Njesisë së Çështjeve Policore, Misioni i OSBE-së në Kroaci;
Frida Faxborn, Koordinator i BE, Divizioni i Çështjeve Policore Ndërkombëtare, Bordi Kombëtar i Policisë, Suedi;
Yaron Gottlieb, Oficer Ligjor, ICPO-Interpol;
Krystina Gesik, Koordinator i të Drejtave të Njeriut, Drejtoria e Përgjithshme e Policisë Kombëtare, Poloni;
Jan Kantorzcyk, Sekretar i Parë, Misioni i Përhershëm i Gjermanisë në OSBE;
Anita van de Kar, Administrator, Departamenti Problemeve të Krimin, Drejtoria e Përgjithshme I – Çështjet Ligjore, Këshilli i Evropës;

Fatih Karaosmanoglu, Asistent Profesor i Marrëdhënieve Ndërkombëtare dhe Zëvendës Drejtor i Institutit për Shkencat e Sigurisë, Akademia e Policisë, Turqi;

Rimantas Kasperavičius, Komisar, Shef Specialist i Njësisë Strategjike për Veprimtaritë Policore, Departamenti i Policisë, Ministria e Brendshme e Republikës së Lituaniës;

Maigul Kemaly, Zëvendës Shef i Drejtorisë Mbikëqyrëse dhe Metodike të Komitetit Hetimor të Ministrisë së Brendshme të Republikës së Kazakistanit;

Christiaan Martens, Oficer i Çështjeve Policore, SPMU, Sekretariati i OSBE-së;

Paul Morrison, Ekipi i Emërimeve Ndërkombëtare/Grupi i Zgjidhjes së Konfliktëve, Ministria e Jashtme dhe Komonuelthit, Mbretëria e Bashkuar;

Rachel Neild, Nisma e Drejtësisë e Shoqërisë së Hapur/Reforma Kombëtare në Drejtësinë Penale;

José Duque Quicios, Drejtorja e Përgjithshme e Policisë dhe Gardës Civile, Spanjë;

Hans-Joachim Ratzlaff, Këshilltar Ushtarak, Misioni i Përhershëm i Gjermanisë në OSBE;

Adam Porzsolt, Koordinator Trajnimi, Akademia Ndërkombëtare e Policisë, Budapest, Hungari/Këshilltar pranë DCAF;

Ardian Spahiu, Zyra e Drejtorit, Oficer i Çështjeve Shtetërore dhe Publike/Arsimi dhe Zhvillimi Policor, Misioni i OSBE-së në Kosovë;

Thorsten Stodiek, Studiues i Parë, Qendra e OSBE-së për Kërkime në Institutin për Studime për Politika të Paqes dhe Sigurisë, Universiteti i Hamburgut, Gjermani/Specialist Konsulent i Çështjeve Policore, SPMU, Sekretariati i OSBE-së;

Jeff Thomas, Departamenti i Drejtësisë i SHBA-ve, Programi Ndërkombëtar i Asistencës në Trajnim për Hetimet Penale (ICITAP), SHBA;

Philip Tolson, Shef i Departamentit për Zhvillim Policor, Misioni Monitorues i OSBE-së në Shkup;

Carr Trevillian, Drejtor i Komanduar, Departamenti i Drejtësisë i SHBA-ve, Programi Ndërkombëtar i Asistencës në Trajnim për Hetimet Penale (ICITAP), SHBA;

Maria Asunción Vázquez Díaz de Tuesta, Drejtorja e Përgjithshme e Policisë dhe Gardës Civile, Spanjë;

Viacheslav Vorobiev, Oficer i Çështjeve Policore, SPMU, Sekretariati i OSBE-së;

James A. Walsh, Përgjegjës, Programi për Asistencë dhe Zhvillim, Byroja Anti-drogës, Departamenti i Drejtësisë i SHBA-ve;

Murat Yildiz, Oficer i Çështjeve Policore, SPMU, Sekretariati i OSBE-së.

Këshilltari i Lartë për Çështjet Policore i OSBE-së u është mirënjohës organizatave ndërkombëtare dhe rajonale, OJF-ve dhe instituteve të mëposhtme që siguruan të drejtat e kopimit për përfshirjen e dokumenteve në diskun e referencave:

Këshilli i Evropës (<http://www.coe.int>);

Interpol (<http://www.interpol.int>);

Organizata e Kombeve të Bashkuara (<http://www.un.org/>);

Amnesty International (<http://www.amnestv.org/>);

Common Assesment Framework (Kuardri i Vlerësimit të Përbashkët)
(<http://www.eipa.nl/CAF/CAFmenu.htm>);

Commonwealth Human Rights Initiative
(Nisma e Komonuelthit për të Drejtat e Njeriut)
(<http://www.humanrightsinitiative.org/>);

Foundation 'Policing for a Multi-Ethnic Society
(Fondacioni 'Policimi për një Shoqëri Shumë-Etnike'
(<http://www.rotterdamcharter.nl/>);

Qendra e Gjenevës për Kontroll Demokratik të Forcave të Armatosura (DCAF)
(<http://www.dcaf.ch/>);

Independent Commission on Policing for Northern Ireland
(Komisioni i Pavarur për Policimin në Irlandën e Veriut)
(<http://www.belfast.org.uk/>);

International Committee of the Red Cross
(Komiteti Ndërkombëtar i Kryqit të Kuq)
(<http://www.icrc.org/>);

Internacional Peace Academy
(Akademia Ndërkombëtare e Paqes)
(<http://www.ipacademy.org/>);

National Institute of Justice
(Instituti Kombëtar i Drejtësisë)
(<http://www.ojp.usdoj.gov/nij/>);

Open Society Justice Initiative
(Nisma e Drejtësisë e Shoqërisë së Hapur)
(<http://www.justiceinitiative.org/>);

Zyra e Evropës Juglindore dhe Lindore për Kontrollin
e Armëve të Vogla dhe të Lehta
(<http://www.seesac.org/>);

Parimet Bazë të Policimit Demokratik

I. Objektivat e Policimit Demokratik

Policia është manifestimi më i dukshëm i autoritetit shtetëror. Detyrat e tyre parësore janë:

- ruajtja e qetësisë publike dhe e ligjit dhe rendit;
- mbrojtja dhe respektimi i të drejtave dhe lirive themelore të njeriut;
- parandalimi dhe lufta kundër krimit; dhe
- dhënia e ndihmës dhe e shërbimit për publikun.

Punonjësit e policisë do të përforcojnë ligjshmërinë e shtetit nëse në punën e përditshme ata demonstrojnë se:

- u përgjigjen nevojave dhe pritmërive të publikut; dhe
- përdorin autoritetin e shtetit në interes të popullit.

II. Ruajtja e Shtetit Ligjor

Në ndjekje të këtyre objektivave, policia duhet të:

- veprojë në përputhje me ligjin vendës dhe me standardet ndërkombëtare të zbatimit të ligjit të pranuar nga shtetet pjesëmarrëse të OSBE-së; dhe të
- demonstrojë përkushtim ndaj shtetit ligjor në praktikë.

Legjislacioni dhe rregulloret e shkruara që normojnë veprimtarinë e policisë duhet të jenë:

- të qarta;
- të sakta; dhe
- të hapura për publikun.

III. Etika Policore dhe të Drejtat e Njeriut

Në mënyrë që t'i përgjigjet besimit të publikut, policia duhet t'i përmbahet një kodi të etikës profesionale dhe të demonstrojë:

- profesionalizëm; dhe
- integritet.

Ky kod duhet të pasqyrojë vlerat më të larta etike, të shprehura në:

- kufizime; dhe
- detyrime të punës së policisë.

Policia ka pushtet të veçantë për të:

- hequr përkohësisht lirinë e njerëzve;
- kufizuar gëzimin e plotë të të drejtave të tyre; dhe,
- në rrethana të skajshme, të përdorë madje edhe forcën vdekjeprurëse.

Prandaj, punonjësit e policisë duhet të përmbushin detyrat e tyre në përputhje me:

- standardet universale të të drejtave të njeriut; dhe
- të drejtat civile dhe politike.

Mbrojtja dhe ruajtja e jetës duhet të jenë përparësia e tyre më e lartë.

IV. Llogaridhënia dhe Transparenca Policore

Policimi demokratik kërkon që policia të jetë dhe ta konsiderojë veten e përgjegjshme përpara:

- qytetarëve;
- eprorëve;
- shtetit; dhe
- ligjit.

Prandaj, veprimtaritë e tyre, duke përfshirë

- sjelljen individuale të punonjësve të policisë;
- strategjitë për operacione policore;
- procedurat e emërimit; ose
- menaxhimin e buxhetit

duhet të jenë të hapura për monitorim nga një sërë institucionesh mbikëqyrëse.

Gjithashtu, një tipar qendror i policimit demokratik është që të kuptohet se pëlqimi i publikut është i domosdoshëm. Parakushte për të fituar mbështetjen e publikut janë:

- transparenca në operacionet policore; dhe
- kultivimi i komunikimit dhe i mirëkuptimit të ndërsjellët me publikun të cilit policia i shërben dhe mbron.

V. Çështje të Organizimit dhe Menaxhimit të Policisë

Shtetet kanë për detyrim të krijojnë një mjedis strukturor dhe drejtues që do ta mundësojë policinë që të zbatojë në mënyrë efikase dhe efektive dispozitat e shtetit ligjor, të së drejtës vendëse dhe ndërkombëtare dhe standardet e pranuar të të drejtave të njeriut.

Këtu përfshihen çështje si:

- hierarkia;
- rregulloret dhe mbikëqyrja;
- përbërja e policisë;
- të drejtat e personelit të policisë; dhe
- sigurimi i burimeve dhe trajnimeve të përshtatshme.

Udhërrëfytes për Policim Demokratik

I. Objektivat e Policimit Demokratik

1. Policia është manifestimi më i dukshëm i autoritetit shtetëror që kryen detyrat më të dukshme, më të menjëhershme dhe më imponuese për të siguruar mirëqenien si të individit ashtu edhe të komunitetit në tërësi.⁴

Policimi si një shërbim publik

2. Detyrat parësore të policisë janë ruajtja e qetësisë publike, ligjit dhe rendit; mbrojtja e të drejtave dhe lirive themelore të individit – veçanërisht e jetës -; parandalimi dhe zbulimi i krimit; reduktimi i frikës; dhe dhënia e ndihmës dhe shërbimeve për publikun.⁵ Përparimi drejt policimit demokratik arrihet kur ka një ndryshim “nga një qasje e orientuar drejt kontrollit në një qasje më të orientuar drejt shërbimit”,⁶ ku interesi kryesor i zbatimit të ligjit mbetet i përqendruar në parandalimin proaktiv të krimit.⁷
3. Një polici demokratike i zhvillon dhe i zbaton veprimtaritë e saj në përputhje me nevojat e publikut dhe të shtetit, duke i dhënë përparësi ndihmës ndaj atyre anëtarë të komunitetit që kanë nevojë për ndihmë të menjëhershme.⁸ Policia duhet t’i përgjigjet komunitetit në tërësi⁹ dhe të përpiqet të ofrojë shërbim të shpejtë dhe në mënyrë të paanshme dhe të barabartë.¹⁰ Përmes veprimtarive të tyre, punonjësit e policisë duhet të jenë pjesë e

⁴ Shih David Bayley, *Democratizing the Police Abroad*, (Uashington, 2001), fq. 13; dhe Jeremy Travis, *Policing in Transition* (Budapest, 1998), fq. 2.

⁵ Shih United Nations, *Deklarata Universale e të Drejtave të Njeriut* (1949), neni 19 dhe 20; United Nations, *International Covenant on Civil and Political Rights* (1966), neni 19, 21 dhe 22; Council of Europe, *Declaration on the Police* (1979), Pjesa A § 1; United Nations, *Code of Conduct for Law Enforcement Officials* (1979), neni 1 dhe 2; CSCE, *Charter of Paris* (1990), fq. 3; United Nations International Police Task Force, *Commissioner’s Guidance for Democratic Policing in the Federation of Bosnia-Herzegovina* (Sarajevo 1996), Parimi 5; Council of Europe, *Rec(2001) 10 European Code of Police Ethics* (2001), §§ 1 dhe 12; United Nations, “Guidelines for the Prevention of Crime”, Annex to: *Action to Promote Effective Crime Prevention* (2002); Council of Europe, *Rec(2003) 21 concerning Partnership in Crime Prevention* (2003); United Nations, *Prevention of Urban Crime* (2004); David Bruce/Rachel Neild 2005, *The Police That We Want. A Handbook for Oversight of Police in South Africa* (Centre for the Study of Violence and Reconciliation, DS Print Media, Johannesburg, 2005), fq. 33; and Commonwealth Human Rights Initiative, *Police Accountability. Too important to Neglect, Too Urgent to Delay* (Nju Delhi, 2005), fq. 18 dhe 31.

⁶ OSCE, *The Role of Community Policing in Building Confidence in Minority Communities. Final Report* (Vjenë 2002), p. 4.

⁷ See Council of Europe, *Recommendation No. R (87) 19 on the Organisation of Crime Prevention* (1987); United Nations, *Commissioner’s Guidance for Democratic Policing in the Federation of Bosnia-Herzegovina*, (shënimi 5), Parimi 5; Council of Europe, *Rec(2000) 20 on the Role of Early Psychological Intervention in the Prevention of Criminality* (2000); Council of Europe, *Partnership in Crime Prevention* (op.cit., note 5); dhe Council of Europe, *Rec(2006) 8 on Assistance to Crime Victims* (2006).

⁸ Shih Council of Europe, *Resolution 690 (1979) on the Declaration on the Police* (1979), pjesa B, §1; United Nations, *Code of Conduct for Law Enforcement Officials* (op.cit., note 5), Article 1 (c)); and Council of Europe, *European Code of Police Ethics* (shënimi 5), §§ 44, 49 dhe 51.

⁹ Shih United Nations, *Code of Conduct for Law Enforcement Officials* (shënimi 5), Preambulë, § 8(a); and Council of Europe, *Codes of Conduct for Public Officials* (2000), neni 5.2.

¹⁰ Shih Ralph Crawshaw, *Human Rights and the Theory and Practice of Policing, Papers in the Theory and Practice of Human Rights, No. 10* (Human Rights Centre, University of Essex, Colchester, 1994), fq. 14; Amnesty International, *10 Basic Human Rights Standards for Law Enforcement Officials* (1998), Standard 1;

përpjekjeve të përbashkëta të shoqërisë për të promovuar mbrojtjen ligjore dhe ndjenjën e sigurisë.

4. Kur kërkohet, policia duhet të mbështesë institucione të tjera shtetërore në kryerjen e shërbimeve të tyre, kur kjo parashikohet nga ligji.¹¹

Objektivat demokratike

5. Kur ndërhyjnë në konflikte, policia duhet të udhëhiqet nga parimi që "çdokush duhet t'u nënshtrohet kufizimeve sipas ligjit vetëm me qëllim për të siguruar njohjen e drejtë të të drejtave dhe lirive të të tjerëve dhe për të përmbushur kërkesat e drejta të moralit, rendit publik dhe mirëqenies së përgjithshme në një shoqëri civile".¹² Kështu policia mund të konsiderohet si rojtare e barazisë, integritit dhe kohezionit¹³ në një kohë ndryshimesh të shpejta në përbërjen e popullsisë në shumë prej qyteteve të mëdha.¹⁴
6. Problemet që i paraqiten policisë për t'i zgjidhur – dhe nga cilët segmente të shoqërisë – si dhe mënyra se si policia përgjigjet janë tregues të qartë të masës deri në të cilën janë adoptuar praktikatat e policimit demokratik.¹⁵
7. Policia do të përforcojë ligjshmërinë e shtetit nëse demonstroi në punën e përditshme se u përgjigjet nevojave dhe pritmërive të publikut dhe se e përdor autoritetin shtetëror në interes të popullit¹⁶ (shih gjithashtu § 21). Nëse policia i përmbush përgjegjësitë e saj në mënyrë të atillë që pasqyron vlera demokratike, kauza e demokracisë dhe ligjshmëria e shtetit përparojnë.¹⁷
8. Besimi dhe bindja e publikut në policinë janë parakushte për një policim efektiv. Pa këtë besim publiku nuk do të jetë i gatshëm të denoncojë krimet dhe t'i japë policisë informacionin e nevojshëm për të punuar me sukses¹⁸ (shih gjithashtu §§ 20, 88, 110 dhe 124).

OSCE, *The Role of Community Policing* (shënimi 6), fq. 6;
Bruce/Neid, *The Police That We Want* (shënimi 5), fq. 21;
Commonwealth Human Rights Initiative, *Police Accountability* (shënimi 5), fq. 16; dhe
Trevor Jones, "The Governance and Accountability of Policing", në: Tim Newburn, *Handbook of Policing* (Portland, 2005), fq. 607.

¹¹ Shih Council of Europe, *European Code of Police Ethics* (shënimi 5), § 18.

¹² OKB, *Deklarata Universale e të Drejtave të Njeriut* (shënimi 5), neni 29 (2).

¹³ Shih Foundation 'Policing for a Multi-Ethnic Society', *Rotterdam Charter: Policing for a Multi-ethnic Society* (Rotterdam, 1996), neni 1.4; dhe
High Commissioner on National Minorities (HCNM), *Recommendations on Policing in Multi-Ethnic Societies* (The Hague, 1994), Rek. 1, fq. 7.

¹⁴ Shih Foundation 'Policing for a Multi-Ethnic Society', *Rotterdam Charter* (shënimi 13), neni 2.1.

¹⁵ Shih Council of Europe, *Recommendation No. R (85) 4 on Violence in the Family* (1985);
William Lewis/Edward Marks, "Overview", në: James Burack/William Lewis/Edward Marks, *Civilian Police and Multinational Peacekeeping – A Workshop Series. A Role for Democratic Policing* (National Institute of Justice, Uashington, 1999), fq. 1f.;
Council of Europe, *Codes of Conduct for Public Officials* (shënimi 9), neni 5.3;
Council of Europe, *European Code of Police Ethics* (shënimi 5), § 23; dhe
Council of Europe, *Assistance to Crime Victims* (shënimi 7).

¹⁶ Shih Bayley, *Democratizing the Police Abroad* (shënimi 4), fq. 14;
United Nations Best Practices Unit, *Handbook on United Nations Multidimensional Peacekeeping Operations. Chapter VII: Police, Judiciary and Corrections Aspects of Rule of Law* (Nju Jork), fq. 3; dhe
Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights (OHCHR), *Human Rights and Law Enforcement, Professional Training Series, No. 5* (Nju Jork York/Gjenevë, 1997), fq. 48.

¹⁷ Shih Travis, *Policing in Transition* (shënimi 4), fq. 2.

¹⁸ Shih David Greenwood/Sander Huisman (eds.), *Transparency and Accountability of Police Forces, Security Services and Intelligence Services*, (DCAF, Gjenevë, 2005), fq. 14.

9. Gjithashtu, policimi demokratik kërkon në të njëjtën kohë që policia të qëndrojë jashtë politikës dhe të mbrojë veprimtaritë dhe proceset politike demokratike (si liria e fjalës, tubimet publike dhe demonstratat). Përndryshe, demokracia do të jetë në rrezik¹⁹ (shih gjithashtu §§ 65 dhe 139).

¹⁹ Shih Council of Europe, *Codes of Conduct for Public Officials* (shënimi 9), neni 4.2; Council of Europe, *European Code of Police Ethics* (shënimi 5), § 43; Bayley, *Democratizing the Police Abroad* (shënimi 4), fq. 14; Bruce/Neild, *The Police That We Want* (shënimi 5), fq. 18; dhe Commonwealth Human Rights Initiative, *Police Accountability* (shënimi 5), fq. 18.

II. Ruajtja e Shtetit Ligjor

Roli i policisë

10. Kudo policia është nën presion për të luftuar krimin në rritje dhe kërcënimet që i kanosen sigurisë ndërkombëtare dhe kombëtare, përfshirë ato që rezultojnë nga terrorizmi ndërkombëtar. Megjithatë, policia duhet të operojë gjithmonë në përputhje me ligjet vendore²⁰ (si kushtetuta, kodet penale dhe ligjet e policisë) dhe standardet ndërkombëtare²¹ të zbatimit të ligjit (dhe të drejtave të njeriut) dhe të demonstrojë përkushtim ndaj shtetit ligjor në praktikë.²²
11. Legjislacioni dhe rregulloret e shkruara që rregullojnë punën dhe sjelljen e policisë duhet jenë të qarta, të sakta dhe të hapura për publikun. Këto rregullore dhe direktiva duhet të përkufizojnë rolet funksionale të policisë, dhe vlerat e strukturës, misionet, qëllimet dhe përparësitë. Ato duhet të parashikojnë gjithashtu rregulla të qarta, rregullore dhe praktikat më të mira për zbatimin e detyrave specifike policore. Ato duhet të mbulojnë gjithashtu rregullimin ligjor të pushtetit të policisë si dhe përkufizime të sakta të veprave penale. Bërja e këtyre direktivave dhe rregulloreve publike lejon që puna e policisë të matet²³ (shih gjithashtu §§ 80, 87, 107 dhe 117).
12. "Personeli i policisë duhet t'i nënshtrohet të njëjtit legjislacion si qytetarët e thjeshtë dhe përjashtimet mund të justifikohen vetëm me arsyen për të kryer si duhet punën policore në një shoqëri demokratike"²⁴ (shih gjithashtu §§ 9 dhe 139).
13. Policia duhet të verifikojë gjithmonë ligjshmërinë e veprimeve të tyre²⁵ dhe nuk duhet të zbatojnë urdhra që ata e dinë, ose duhet ta dinë, se janë të paligjshme.²⁶ Punonjësit e policisë gjithashtu duhet të parandalojnë dhe të kundërshtojnë me forcë çdo shkelje (të kryer nga policia) të ligjit dhe të standardeve ndërkombëtare.²⁷ "Personeli i policisë, në të gjitha nivelet, duhet të jetë personalisht përgjegjës dhe duhet të japë llogari për veprimet ose mosveprimet e tyre, ose për urdhrat për vartësit"²⁸ (shih gjithashtu §§ 26 dhe 90).
14. Policia duhet të ndërhyjë në ato situata ku dhe kur ligji dhe rendi rrezikohen - madje edhe kur punonjësit e policisë janë jashtë shërbimi – gjithmonë brenda mundësive të tyre për ta

²⁰ Termi 'vendor' këtej e tutje do të nënkuptojë të gjitha nivelet e ndarjes administrative brenda një shteti, si lokale; fisnore; shtetërore/provinciale; dhe federale/kombëtare.

²¹ Shih United Nations, *International Covenant on Civil and Political Rights* (shënimi 5), neni A(3); CSCE, *Conference on Security and Co-operation in Europe. Final Act* (Helsinki, 1975), Kreu 1, neni VII, fq. 7;

United Nations, *Code of Conduct for Law Enforcement Officials* (shënimi 5), neni 1 dhe 5; Council of Europe, *Declaration on the Police* (shënimi 5), neni 1; Council of Europe, *Codes of Conduct for Public Officials* (shënimi 9), neni 4.1; dhe Council of Europe, *European Code of Police Ethics* (shënimi 5), § 3.

²² Shih United Nations, *Commissioner's Guidance for Democratic Policing in the Federation of Bosnia-Herzegovina*, (shënimi 5), Parimi 1.

²³ Shih Council of Europe, *European Code of Police Ethics* (shënimi 5), § 4.

²⁴ Council of Europe, *European Code of Police Ethics* (shënimi 5), § 5; shih gjithashtu Council of Europe, *Declaration on the Police* (shënimi 5), Pjesa B, §§ 9 dhe 11; Crawshaw, *Human Rights and Policing* (shënimi 10), fq. 14; Collin Lewis, *Complaints Against Police. The Politics of Reform* (Annandale, 1999), fq. 9f.; and Commonwealth Human Rights Initiative, *Police Accountability* (shënimi 5), fq 17.

²⁵ Shih Council of Europe, *European Code of Police Ethics* (shënimi 5), § 38.

²⁶ Shih Council of Europe, *Declaration on the Police* (shënimi 5), Ap. A, § 4; dhe Council of Europe, *European Code of Police Ethics* (shënimi 5), § 39.

²⁷ Shih United Nations, *Code of Conduct for Law Enforcement Officials* (shënimi 5), neni 7 dhe 8; dhe Council of Europe, *Declaration on the Police* (shënimi 5), Pjesa A, §§ 7 dhe 10.

²⁸ Council of Europe, *European Code of Police Ethics* (shënimi 5), § 16.

bërë këtë.

15. Në çastin e ndërhyrjes, punonjësit e policisë duhet ta identifikojnë gjithnjë veten si të tillë.²⁹
16. Policia është e detyruar të zbatojë ligjin pavarësisht nga pozita shoqërore apo përkatësia organizative ose politike e një të dyshuari.³⁰

Bashkëpunimi me sektorin e drejtësisë penale

17. Megjithëse policia dhe strukturat e tjera të drejtësisë penale duhet të formojnë struktura të ndërlidhura me marrëdhënie funksionale për të siguruar procedime penale të ligjshme, të shpejta, efektive dhe të drejta për të dyshuarit e arrestuar, "policia, si rregull i përgjithshëm, nuk ka funksione gjyqësore"³¹ dhe "duhet të privohet nga pushtetet e tyre gjyqësore kudo që këto ekzistojnë".³² Policia duhet të respektojë rreptësisht pavarësinë dhe paanësinë e gjykatësve.³³ Në "vendet ku policia është nën autoritetin e prokurorit publik ose të gjykatësit hetimor, policisë duhet t'i jepen udhëzime të qarta rreth përparësive që rregullojnë politikën e hetimit penal dhe mbarëvajtjen e hetimit penal në raste individuale. Policia duhet të informojë autoritetet më të larta të hetimit penal rreth zbatimit të udhëzimeve të tyre; në veçanti, zhvillimi i çështjeve penale duhet të raportohet rregullisht".³⁴
18. Nevoja për marrëdhënie funksionale mes të gjitha strukturave të sektorit të drejtësisë penale gjithashtu nënkupton që reforma në një strukturë është efektive dhe e qëndrueshme vetëm nëse edhe strukturat e tjera reformohen.
19. Më tej, "policia nuk duhet të marrë rolin e personelit të burgut, përveçse në raste emergjence".³⁵

²⁹ Shih United Nations, *Basic Principles on the Use of Force and Firearms by Law Enforcement Officials* (1990), neni 10;
Council of Europe, *European Code of Police Ethics* (shënimi 5), §§ 14 dhe 45; dhe
Council of Europe, *The CPT Standards. "Substantive" Sections of the CPT's General Reports* (2004), fq. 7, § 39.

³⁰ Shih Bruce/Neild, *The Police That We Want* (shënimi 5), fq. 37; dhe
Council of Europe, *European Code of Police Ethics* (shënimi 5), §§ 16, 36, 38, 39 dhe 40;
Council of Europe, *European Code of Police Ethics* (shënimi 5), § 8; shih gjithashtu § 9.

³² Hungarian Helsinki Committee, *The Budapest Recommendations* (1999), neni 10.

³³ Shih United Nations, *Basic Principles on the Independence of the Judiciary* (1985), neni 1, 3 dhe 4.

³⁴ Council of Europe, *European Code of Police Ethics* (shënimi 5), § 9.

³⁵ Council of Europe, *European Code of Police Ethics* (shënimi 5), § 10.

III. Etika Policore dhe të Drejtat e Njeriut

III.1 Etika Policore

20. Në mënyrë që t'i përgjigjet besimit të publikut, policia duhet të demonstrojë profesionalizëm dhe integritet duke iu përmbajtur një kodi të etikës profesionale.³⁶ Përballë burimeve të kufizuara dhe nevojës për të vendosur përparësi për veprim, policia duhet të përdorë gjykimin e saj në zbatimin e ligjit. Gjykimi i policisë, gjithsesi, "është i lejueshëm dhe i dëshirueshëm vetëm kur është në interes të drejtësisë"³⁷ dhe në përputhje me direktivat dhe kodin e sjelljes profesionale. Ky kod duhet të pasqyrojë vlerat më të larta etike³⁸ të shprehura në kufizime dhe detyrime të punës së policisë. Policia duhet të demonstrojë një shkallë të lartë integriteti në kryerjen e detyrave, të jetë e vullnetshme t'u rezistojë tundimeve për të abuzuar me pushtetin policor dhe t'u përmbahet këtyre vlerave.
21. Policia duhet t'i kryejë detyrat në mënyrë të aftë, të ndershme, të paanshme dhe efikase, duke u kujdesur vetëm për interesin publik dhe të njerëzve të cilëve u shërbejnë³⁹ (shih gjithashtu §§ 7 dhe 118).
22. Punonjësit e policisë duhet të kujdesen si duhet dhe të mirëmbajnë pajisjet e tyre dhe t'i përdorin burimet financiare me efikasitet.⁴⁰
23. Punonjësit e policisë duhet të qëndrojnë larg çdo veprimtarie të jashtme që mund të ndikojë në kryerjen e detyrave të tyre policore në mënyrë të paanshme ose që mund ta shtyjë publikun të dyshojë në një gjë të tillë.⁴¹

Çështje të korrupsionit

24. Punonjësit e policisë nuk duhet të lejojnë që interesat e tyre vetjake të ndikojnë në pozicionin e tyre publik dhe është përgjegjësi e tyre që të shmangin konflikte të tilla interesi.⁴² Ata nuk duhet të shfrytëzojnë kurrë pozicionin e tyre për përfitime personale apo familjare, apo për të afërmit, miqtë, dhe persona ose organizata me të cilët ata kanë ose kanë pasur lidhje.⁴³
25. Korrupsioni përbën një vepër të rëndë penale, e cila duhet të parashikohet në mënyrë të veçantë nga ligji vendës.⁴⁴ Për më tepër, korrupsioni zvetënon dhënien e drejtë të

³⁶ Shih United Nations, *Commissioner's Guidance for Democratic Policing in the Federation of Bosnia-Herzegovina*, (shënimi 5), Parimi 3; Council of Europe, *Codes of Conduct for Public Officials* (shënimi 9), neni 1, 2, 3 dhe 4; dhe Council of Europe, *European Code of Police Ethics* (shënimi 5), Definition of the Scope of the Code dhe § 63.

³⁷ Lewis, *Complaints Against Police* (shënimi 24), fq. 11;

shih gjithashtu Council of Europe, *Codes of Conduct for Public Officials* (shënimi 9), neni 7.

³⁸ Shih United Nations, *Commissioner's Guidance for Democratic Policing in the Federation of Bosnia-Herzegovina*, (shënimi 5), Parimi 3.

³⁹ Council of Europe, *Codes of Conduct for Public Officials* (shënimi 9), neni 5.2.

⁴⁰ Shih Council of Europe, *Codes of Conduct for Public Officials* (shënimi 9), neni 23; dhe Commission on Accreditation for Law Enforcement Agencies (CALEA), *Standards for Law Enforcement Agencies* (Fairfax, 2006), fq. 26-1.

⁴¹ Shih Council of Europe, *Codes of Conduct for Public Officials* (shënimi 9), neni 8, 9, 13, 14, 15, 16, 18, 19, 20 dhe 21.

⁴² Shih Council of Europe, *Codes of Conduct for Public Officials* (shënimi 9), neni 8.

⁴³ Shih Council of Europe, *Codes of Conduct for Public Officials* (shënimi 9), neni 13.

⁴⁴ Shih Interpol, *Global Standards to Combat Corruption in Police Forces/Services* (2002), neni 4a; Council of Europe, *Resolution (97) 24 on The Twenty Guiding Principles for the Fight*

shërbimeve policore. Të dyja aspektet dëmtojnë seriozisht imazhin publik dhe autoritetin e shtetit.

26. Si rrjedhojë, punonjësit e policisë jo vetëm që nuk duhet të kryejnë, por madje duhet të kundërshtojnë çdo akt korrupsioni.⁴⁵ Korrupsioni përfshin një ofertë të drejtpërdrejtë ose të tërthortë, apo kërkesë ose pranim, "në mënyrë të drejtpërdrejtë ose të tërthortë, nga një punonjës policie për para, send me vlerë, premtim, dhuratë, nder, shpërblim apo përfitim, për vete ose për një person tjetër, grup apo ent, në këmbim të një veprimi apo mosveprimi tashmë të kryer apo të pakryer, ose që do të kryhet ose moskryhet në të ardhmen" dhe që ka lidhje me pozicionin e punonjësit të policisë ose me "kryerjen e çfarëdo funksioni që ka lidhje me policimin"⁴⁶ (shih gjithashtu § 13).
27. Dilemat etike, gjithsesi, mund të lindin përballë një kufiri të turbullt mes pranimi të përshtatshëm dhe të papërshtatshëm të shpërblimeve. "Dhuratat, qëllimi dhe rezultati i të cilave është forcimi i marrëdhënieve të mira me publikun dhe vlera neto e të cilave është e papërfillshme mund të jenë të përshtatshme dhe mund të mos shihen se ndikojnë në paanësinë e perceptuar të strukturës ose të punonjësit individual të policisë."⁴⁷ Gjithsesi, argumenti më i fortë kundër pranimi të dhuratave bazohet në parimin e dhënies së barabartë të shërbimit policor dhe në idenë që policimi është një e mirë publike, e pandashme dhe një e drejtë për këdo⁴⁸ (shih gjithashtu § 111).
28. Lufta kundër korrupsionit kërkon zbatimin e politikave dhe të kodeve të sjelljes anti-korrupsion në kryerjen e saktë, të ndershme dhe të përshtatshme të detyrave policore, si dhe masa efektive për zbatimin e këtyre politikave në të gjitha nivelet e policisë.⁴⁹ Një zgjidhje efektive duhet të ketë për synim jo vetëm zgjidhjen e problemit rrënjësor të të ardhurave të ulëta, dhe në veçanti të mundësive në lloje të caktuara policimi për të marrë rryshfete, por duhet të përforcojë gjithashtu efikasitetin e sistemeve të disiplinës dhe sanksioneve.⁵⁰
29. Prandaj, "një parashikim i kujdesshëm i rreziqeve që mund të rezultojnë nga lloje të caktuara policimi" dhe i lidhur me njohurinë për të ardhurat financiare të punonjësve të policisë dhe konfliktet e tyre të mundshme të interesit e përfutur nga detyrimi për deklarim të pasurisë, duhet të çojë në "përzgjedhjen e kujdesshme të punonjësve më pak të

Against Corruption (1997), neni 2; dhe Council of Europe, *Criminal Law Convention on Corruption* (Strasbourg, 1999), neni 2, 3, 17 dhe 19.

⁴⁵ Shih United Nations, *Code of Conduct for Law Enforcement Officials* (shënimi 5), neni 7; Council of Europe, *Declaration on the Police* (1979), Pjesa A, § 2; Council of Europe, *Codes of Conduct for Public Officials* (2000); dhe Council of Europe, *European Code of Police Ethics* (shënimi 5), § 46.

⁴⁶ Shih Interpol, *Global Standards to Combat Corruption in Police Forces/Services* (shënimi 43), neni 2a; shih gjithashtu neni 2b.

⁴⁷ Peter Neyroud, "Policing and Ethics", në: Tim Newburn, *Handbook of Policing* (Portland, 2005), fq. 589; shih gjithashtu Council of Europe, *Codes of Conduct for Public Officials* (shënimi 9), neni 18, 19 dhe 20.

⁴⁸ Shih Tim Newburn, *Understanding and Preventing Police Corruption: Lessons from the Literature* (Police Research Series Paper 110, Londër, 1999), fq. 9.

⁴⁹ Shih United Nations, *International Co-operation for Crime Prevention and Criminal Justice in the Context of Development* (1990), neni A.8; Hungarian Helsinki Committee, *The Budapest Recommendations* (shënimi 32), neni 5; United Nations, *Code of Conduct for Law Enforcement Officials* (shënimi 5), neni 7; Council of Europe, *European Code of Police Ethics* (shënimi 5), § 21; dhe United Nations Office on Drugs and Crime (UNODC), *United Nations Convention against Corruption*, neni 5 dhe 8(2).

⁵⁰ Shih Council of Europe, *The Twenty Guiding Principles for the Fight Against Corruption* (shënimi 44), neni 10; Council of Europe, *Criminal Law Convention on Corruption* (shënimi 44), neni 19(1) and (2); Newburn, *Understanding and Preventing Police Corruption* (shënimi 47), fq. 46; Council of Europe, *Codes of Conduct for Public Officials* (shënimi 9), neni 25.2; dhe Frank Harris, *The Role of Capacity-Building in Police Reform*, OMIK, Department of Police Education and Development, (Prishtinë, 2005), fq. 26.

cenueshëm".⁵¹ Masa të mëtejshme administrative mund të përfshijnë shmangien e hapësirave për korrupsion duke ua hequr punonjësve të policisë të drejtën për të marrë vendime të caktuara, ose duke i qarkulluar punonjësit e policisë rregullisht.⁵²

30. Ekziston nevoja për një mekanizëm efektiv që do të mbikëqyrë dhe zbatojë standardet e larta anti-korrupsion dhe do të garantojë hetime të drejta dhe të plota dhe do të sjellë para drejtësisë (shih Institucionet Mbikëqyrëse, Kap. IV.1) pa frikë, favorizim, afeksion ose keqdashje të gjithë ata që përfshihen në korrupsion dhe pandershmëri,⁵³ pavarësisht nga gradat që mbajnë.
31. Për më tepër, strukturat e policisë duhet të vendosin masa dhe mekanizma që lehtësojnë denoncimin e akteve të korrupsionit tek autoritetet përkatëse dhe që detyrojnë punonjësit e policisë që të raportojnë tek autoritetet përkatëse veprimet ose mosveprimet që përbëjnë ose mund të përbëjnë korrupsion.⁵⁴
32. Strukturat e policisë duhet të marrin masat e duhura për të siguruar mbrojtje nga hakmarrje ose frikësime të mundshme për dëshmitarët dhe ekspertët që dëshmojnë për aktet e korrupsionit dhe, kur është e nevojshme, edhe për të afërmit e tyre dhe për persona të tjerë pranë tyre.⁵⁵
33. Gjithashtu, lufta kundër korrupsionit brenda radhëve të policisë kërkon raportimin nga publiku në lidhje me përshatshmërinë, zbatimin dhe efikasitetin e sistemit anti-korrupsion,⁵⁶ si dhe pjesëmarrjen e shoqërisë civile (shih bashkëpunimi me komunitetet, Kap. IV.2).

III.2 Të Drejtat e Njeriut

34. Policia ka kompetenca të posaçme (përfshirë autorizimin për mundësinë e përdorimit të forcës) për t'u hequr përkohësisht njerëzve liritë e tyre, për t'i kufizuar ushtrimin e plotë të drejtave të tyre (për të ndaluar, marrë në pyetje, mbajtur dhe arrestuar, për të konfiskuar pronën, për të marrë shenjat e gishtave dhe fotografi dhe për të kryer kontrole intime trupore) dhe, në rrethana të skajshme, të përdorë deri edhe forcën vdekjeprurëse. Më tej, policia, në shumë raste, ka autoritetin për të vendosur nëse apo si do t'i përdorë këto kompetenca.⁵⁷ Sidoqoftë, ajo duhet të veprojë gjithnjë në përputhje me zbatimin e ligjit, sipas standardeve më të mira ndërkombëtare dhe procedurave e politikave të përcaktuara në ligjet kombëtare dhe vendore.

⁵¹ Newburn, *Understanding and Preventing Police Corruption* (shënimi 48), fq. 46; shih gjithashtu Council of Europe, *Declaration on the Police* (shënimi 5), Pjesa B, §§ 4 dhe 5; and Council of Europe, *European Code of Police Ethics* (shënimi 5), §§ 20 dhe 32.

⁵² Shih Newburn, *Understanding and Preventing Police Corruption* (shënimi 48), fq. 46.

⁵³ Shih Council of Europe, *The Twenty Guiding Principles for the Fight Against Corruption* (shënimi 44), neni 3 dhe 7; Council of Europe, *Criminal Law Convention on Corruption* (shënimi 44), neni 2, 3, 17 dhe 19; Interpol, *Global Standards to Combat Corruption in Police Forces/Services* (shënimi 44), neni 4(d) dhe (f); dhe UNODC, *United Nations Convention against Corruption* (shënimi 49), neni 8(6).

⁵⁴ Shih Council of Europe, *European Code of Police Ethics* (shënimi 5), § 46; dhe UNODC, *United Nations Convention against Corruption* (op.cit., note 49), Art. 8(4).

⁵⁵ Shih Council of Europe, *Criminal Law Convention on Corruption* (shënimi 44), neni 22; dhe UNODC, *United Nations Convention against Corruption* (shënimi 49), neni 32(1).

⁵⁶ Shih Council of Europe, *The Twenty Guiding Principles for the Fight Against Corruption* (shënimi 44), neni 16.

⁵⁷ Shih Lewis, *Complaints Against Police* (shënimi 24), fq. 1 dhe 10; Council of Europe, *European Code of Police Ethics* (shënimi 5), Definition of the Scope of the Code; dhe Council of Europe, *The CPT Standards* (shënimi 29).

35. Në kryerjen e detyrave të tyre, zyrtarët e zbatimit të ligjit duhet të respektojnë dhe mbrojnë dinjitetin njerëzor dhe të respektojnë e të garantojnë të drejtat themelore të njeriut, si edhe të drejtat civile dhe politike.⁵⁸

Çështje të diskriminimit

36. Në përputhje me parimin demokratik të barazisë përpara ligjit, policia ka si detyrim të mbrojë në mënyrë të barabartë të gjithë qytetarët, pa diskriminim dhe dallim seksi, race, ngjyre, gjuhe, feje, opiniononi, social, origjine kombëtare ose etnike, prone, lindjeje ose statusi tjetër.⁵⁹
37. Në përputhje me standardet ndërkombëtare të të drejtave të njeriut, shtetet janë të detyruara të garantojnë “të drejtën e sigurisë së personit dhe mbrojtjen nga shteti kundër dhunës apo dëmtimeve fizike, qoftë të shkaktuara nga zyrtarët e qeverisë apo nga cilido grup ose institucion”.⁶⁰ Më tej, grupet apo personat në nevojë duhet të gëzojnë mbrojtje të posaçme.⁶¹
38. Mbrojtja dhe inkurajimi i personave që u përkasin pakicave etnike është një “faktor thelbësor për demokracinë, paqen, drejtësinë dhe stabilitetin brenda dhe midis Shteteve anëtare [të OSBE-së]”.⁶² Për rrjedhojë, policia duhet të bëjë përpjekje për përdorimin e kompetencave të veta të posaçme dhe unike për të luftuar akte të shtyra nga racizmi dhe

⁵⁸ Shih United Nations, *Universal Declaration of Human Rights* (shënimi 5);
United Nations, *International Covenant on Civil and Political Rights* (shënimi 5);
United Nations, *Code of Conduct for Law Enforcement Officials* (shënimi 5), neni 2;
CSCE, *Charter of Paris* (shënimi 5), fq. 3; dhe
Council of Europe, *European Code of Police Ethics* (shënimi 5), § 3.

⁵⁹ Shih United Nations, *Universal Declaration of Human Rights* (shënimi 5), neni 7;
CSCE, *Final Act* (shënimi 20), neni 6;
Council of Europe, *Declaration on the Police* (shënimi 5), Pjesa A, §§ 2 dhe 8, dhe Pjesa B, § 4;
CSCE, *Document of the Copenhagen Meeting of the Conference on the Human Dimension of the CSCE* (Kopenhagë, 1990), neni 5.9;
Foundation ‘Policing for a Multi-Ethnic Society’, *Rotterdam Charter* (shënimi 13), neni 1.4, 1.6, dhe 1.7;
Amnesty International, *10 Basic Human Rights Standards for Law Enforcement Officials* (shënimi 10), Standardi 1;
Council of Europe, *Codes of Conduct for Public Officials* (shënimi 9), neni 5(3), 7, 9, 16(2) dhe 18;
Council of Europe, *European Code of Police Ethics* (shënimi 5), §§ 40 dhe 52; dhe
Council of Europe, *European Commission against Racism and Intolerance (ECRI), General Policy Recommendation No. 7 on National Legislation to Combat Racism and Racial Discrimination* (2003).

⁶⁰ United Nations, *International Convention on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination* (1965), neni 5(b);
shih gjithashtu United Nations, *Universal Declaration of Human Rights* (shënimi 5), neni 2;
United Nations, *Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women* (1979);
Council of Europe, *Declaration on the Police* (shënimi 5), Pjesa A, § 8; dhe
Amnesty International, *10 Basic Human Rights Standards for Law Enforcement Officials* (shënimi 10), Standardi 1.

⁶¹ Shih United Nations, *Convention on the Rights of the Child* (1989), Preambulë, neni 2(2) dhe 3(1);
CSCE, *Charter of Paris* (shënimi 5), neni 11;
CSCE, *Copenhagen Document* (shënimi 59), neni 25.4;
CSCE, *Document of the Moscow Meeting of the Conference on the Human Dimension of the CSCE* (Moskë, 1991), neni 38 dhe 41.1;
United Nations High Commissioner for Human Rights, *Human Rights and Law Enforcement* (shënimi 16), fq. 77;
Amnesty International, *10 Basic Human Rights Standards for Law Enforcement Officials* (shënimi 10), Standardi 1;
Council of Europe, *European Code of Police Ethics* (shënimi 5), §§ 18, 25, 44, 49 dhe 54;
dhe European Platform for Policing and Human Rights (EPPHR), *Why and How Human Rights NGOs and Police Services Can and Should Work Together* (2004), fq.15.

⁶² OSCE, *Charter for European Security* (shënimi 2), neni 19.

ksenofobia.⁶³

39. Garantimi i mbrojtjes së barabartë për çdokënd përpara ligjit ndalon, gjithashtu, që policia të diskriminojë ndonjë individ për shkak të racës, besimit fetar, gjuhës, ngjyrës, opinionit politik, origjinës kombëtare, pronës, lindjes apo një statusi tjetër⁶⁴ (shih edhe §§ 126 dhe 129).
40. "Policimi diskriminues sjell si pasojë kriminalizimin e bashkësive të tëra dhe u mohon atyre drejtësinë".⁶⁵ Në këtë kontekst i duhet kushtuar vëmendje të veçantë praktikës së përcaktimit të profilit etnik. Përcaktimi i profilit në vetvete mund të jetë një mjet i dobishëm për të ndihmuar punonjësit e policisë në kryerjen e detyrave të tyre. Sidoqoftë, përcaktimi i anshëm i profilit (d.m.th. përzgjedhja e individëve bazuar vetëm në një tipar të përbashkët të një grupi), duhet shmangur.⁶⁶ Për shembull, "të qenit pjesëtar i një grupi të caktuar (etnik), që në mënyrë stereotipe mendohet se ka më shumë të ngjarë të përfshihet në krim, nuk mund të përdoret si bazë për të dyshuar".⁶⁷ Praktika diskriminuese në "përcaktimin e profilit për grupet rome dhe endacake ka prirjen të jetë e tillë në mbarë Evropën"⁶⁸ dhe shtetet anëtare të OSBE-së e kanë pranuar si një problem të veçantë.⁶⁹
41. Nivele të papërshtatshme të forcave të rendit në bashkësitë e pakicave, që shfaqen, për shembull, në formën e një numri tejet të lartë patrullash mes grupeve specifike apo bashkësive të caktuara, apo në sjellje kërcënuese ndaj tyre - duke përdorur ndonjëherë njësi të armatosura rëndë, duhen mënjanuar.⁷⁰
42. E lidhur ngushtë me aspektin gjinor të mosdiskriminimit është edhe çështja e ngacmimit seksual nga ana e oficerëve të policisë. Oficerët e policisë ndalohen rreptësisht të ngacmojnë seksualisht.⁷¹

Hetimet policore

43. Hetimet policore duhet të bazohen mbi dyshimin e arsyeshëm të një krimi apo vepre penale të kryer apo të mundshme.⁷² Informacioni publik që shërben për nisjen e

⁶³ Shih Foundation 'Policing for a Multi-Ethnic Society', *Rotterdam Charter* (shënimi 13), Introduction; Council of Europe, *European Code of Police Ethics* (shënimi 5), § 30; dhe Council of Europe, *National Legislation to Combat Racism and Racial Discrimination* (shënimi 59), § 7.

⁶⁴ Shih United Nations, *Universal Declaration of Human Rights* (shënimi 5), neni 2; Council of Europe, *European Convention on Human Rights/Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms* (1950), neni 14 dhe Protokollu 12; United Nations, *International Convention on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination* (shënimi 60), neni 2 dhe 5; United Nations, *International Covenant on Civil and Political Rights* (shënimi 5), neni 2 dhe 3; United Nations, *Code of Conduct for Law Enforcement Officials* (shënimi 5), neni 1 dhe 2; United Nations, *Declaration on the Rights of Persons belonging to National or Ethnic, Religious and Linguistic Minorities* (1993), neni 2.2; dhe Council of Europe, *European Code of Police Ethics* (shënimi 5), § 40.

⁶⁵ Ben Bowling/Coretta Phillips, "Policing Ethnic Minority Communities", në: Tim Newburn, *Handbook of Policing* (Portland, 2005), fq. 549.

⁶⁶ Shih Hungarian Helsinki Committee, *The Budapest Recommendations* (shënimi 32), neni 14; CALEA, *Standards for Law Enforcement Agencies* (shënimi 40), neni 1.2.9; dhe HCNM, *Recommendations on Policing in Multi-Ethnic Societies* (shënimi 13), Rekomandimi 16, fq. 24.

⁶⁷ Bowling/Phillips, "Policing Ethnic Minority Communities" (shënimi 65), fq. 537.

⁶⁸ HCNM, *Recommendations on Policing in Multi-Ethnic Societies* (shënimi 13), Rek. 16, fq. 24.

⁶⁹ Shih OSCE, *Charter for European Security* (shënimi 2), neni 20.

⁷⁰ Shih Trevor Jones/Tim Newburn/David Smith, *Democracy and Policing*, (Policy Studies Institute, Londër, 1994), fq. 46.

⁷¹ Shih CALEA, *Standards for Law Enforcement Agencies* (shënimi 40), fq. 26-1.

⁷² Shih Council of Europe, *Declaration on the Police* (shënimi 5), Pjesa A, § 8; dhe

hetimeve policore duhet të vlerësohet dhe më pas të përdoret në mënyrë të paanshme dhe efektive.

44. Në punën e tyre (hetimore), oficerët e policisë duhet t'i përmbahen parimit të prezumimit të pafajësisë derisa një i dyshuar të shpallet fajtor nga gjykata,⁷³ si edhe parimit të një procesi të drejtë hetimor.
45. Marrja në pyetje prej policisë (e dëshmitarëve, viktimave dhe të dyshuarve) duhet të kryhet në një gjuhë të kuptueshme për personin që merret në pyetje. Përpara marrjes në pyetje, oficerët e policisë duhet të identifikojnë veten dhe të tjerë të pranishëm gjatë marrjes në pyetje. Policia duhet t'i informojë personat që merren në pyetje në lidhje me arsyet e marrjes në pyetje, të drejtat e tyre dhe procedurat që kanë të bëjnë me hetimin. Personat e marrë në pyetje duhet të informohen në lidhje me të drejtën e tyre për t'u lidhur me një avokat dhe për të pasur avokatin të pranishëm gjatë marrjes në pyetje, nëse përcaktohet nga ligji. (Për më tepër në lidhje me mbështetjen ndaj viktimave dhe dëshmitarëve, shih §§ 52-54). Më tej, të dyshuarit duhet të informohen për çdo akuzë të ngritur kundër tyre.⁷⁴ Të dyshuarit nuk duhet të detyrohen të deklarojnë fajtorë apo të pafajshëm në lidhje me çështjen e tyre, t'u përgjigjen pyetjeve apo të fajësojnë veten ose një person tjetër dhe as të pranojnë fajin. Përftimi i një rrëfimi apo i çdo deklarate tjetër nëpërmjet përdorimit të forcës, torturës (shih gjithashtu § 77) ose nëpërmjet kërcënimit për përdorimin e këtyre mjeteve, ose përdorimit të drogave duhet të ndalohej dhe të ndëshkohet.⁷⁵ Në të njëjtën kohë, duhet të vendosen rregulla ose udhëzime të qarta mbi marrjen në pyetje të personave, të cilët janë nën ndikimin e drogës apo alkoolit.⁷⁶
46. Procesverbale sistematike duhet të mbahen në lidhje me kohën e fillimit dhe përfundimit të marrjes në pyetje, me çdo kërkesë të bërë nga personat që merren në pyetje dhe me personat e pranishëm gjatë çdo marrjeje në pyetje.⁷⁷
47. Më tej, hetimet policore duhet të jenë "të ndjeshme dhe të përshtatura me nevojat e posaçme të personave, si fëmijët, të miturit, gratë dhe pakicat, përfshirë pakicat etnike".⁷⁸ Gratë kanë veçanërisht nevojë për mbështetje të paanshme, të menjëhershme dhe emocionale në rastet e dhunës në familje dhe krimeve seksuale, si edhe në rastet e trafikimit dhe shfrytëzimit seksual.⁷⁹

Council of Europe, *European Code of Police Ethics* (shënimi 5), § 47.

⁷³ Shih United Nations, *Universal Declaration of Human Rights* (shënimi 5), neni 11(1); United Nations, *International Covenant on Civil and Political Rights* (shënimi 5), neni 14(2); CSCE, *Copenhagen Document* (shënimi 58), neni 5.19; Amnesty International, *10 Basic Human Rights Standards for Law Enforcement Officials* (shënimi 10), Standardi 7;

Council of Europe, *European Code of Police Ethics* (shënimi 5), § 48; dhe Harris, *The Role of Capacity-Building in Police Reform* (op.cit., note 50), fq. 23.

⁷⁴ Shih CSCE, *Moscow Document* (shënimi 61), neni 23 ii, iii; Council of Europe, *European Code of Police Ethics* (shënimi 5), §§ 50, 53, 55 dhe 57; Hungarian Helsinki Committee, *The Budapest Recommendations* (shënimi 32), neni 12; International Committee of the Red Cross (ICRC), *Human Rights and Humanitarian Law in Professional Policing Concepts* (Gjenevë, 2002), fq. 23; dhe Council of Europe, *The CPT Standards* (shënimi 29), fq. 6-7, §§ 36-39.

⁷⁵ Shih Misioni i OSBE-së në Kosovë (OMIK), *Të Drejtat e Njeriut dhe Zbatimi i Ligjit. Broshura mbi të Drejtat e Njeriut për Policinë*, fq. 13.

⁷⁶ Shih Council of Europe, *The CPT Standards* (shënimi 29), § 39, fq. 7.

⁷⁷ Shih Council of Europe, *The CPT Standards* (shënimi 29), § 39, fq. 7.

⁷⁸ Council of Europe, *European Code of Police Ethics* (shënimi 5), § 49; shih gjithashtu § 44.

⁷⁹ Shih Council of Europe, *Violence in the Family* (shënimi 15); Council of Europe, *Recommendation No. R (91) 11 concerning Sexual Exploitation, Pornography and Prostitution of, and Trafficking in, Children and Young Adults* (1991); Council of Europe, *Recommendation No. R (2000) 11 on Action against Trafficking in Human Beings for the Purpose of Sexual Exploitation* (2000); dhe Council of Europe, *Rec(2001) 16 on the Protection of Children against Sexual Exploitation* (2001).

48. Në rrjedhën e hetimit, policia mund të ndërhyjë në të drejtën e individit për jetë private (përfshirë jetën personale e familjare, shtëpinë dhe korrespondencën) vetëm nëse është medoemos dhe ligjërish e nevojshme dhe vetëm për të arritur një objektiv legjitim.⁸⁰ Informacioni dhe dokumentet e mbledhura nga policia duhet të trajtohen në mënyrën e duhur dhe me të gjithë fshehtësinë e nevojshme⁸¹ (shih gjithashtu § 98).
49. Mjetet e reja të teknologjisë u hapin rrugë ndërhyrjeve në rritje në jetën personale të qytetarëve (dhe shfrytëzimit të mashtrimit) dhe krijojnë mundësi për dëmtimin jo vetëm të jetës private dhe të së drejtës së shprehjes, por edhe të besimit të publikut tek autoritetet.⁸² Me qëllim “mbajtjen e një ekuilibri të drejtë mes garantimit të sigurisë publike përmes masave ligj-zbatuese dhe garantimit të të drejtave të individëve”,⁸³ duhet të hartohen korniza legjislative që rregullojnë punën e hetimeve të fshehta. Administrimi i kësaj praktike përfshin mekanizma të kontrollit të brendshëm (mbikëqyrje, udhëzues, procedura autorizimi, buxhet, administrim veprimtarie, rishikim të rezultateve), si edhe mekanizma të jashtëm monitorimi, kontroll gjyqësor, kontroll demokratik parlamentar, kontroll nga zyrtarë të mbrojtjes së të dhënave⁸⁴ (shih edhe § 84). Megjithëse lloje specifike të veprimtarisë së policisë mund të justifikojnë kufizimin e transparencës për interes të sigurisë publike dhe kombëtare, këto veprimtari nuk duhet të lihen pa kontrollin e autoriteteve të duhura civile (shih gjithashtu § 98).
50. Kontrolli i rreptë nga një zyrtar i mbrojtjes së të dhënave është gjithashtu i nevojshëm për të siguruar që “mbledhja, ruajtja dhe përdorimi i të dhënave personale nga policia do të kryhet në përputhje me parimet ndërkombëtare të mbrojtjes së të dhënave dhe që, në veçanti, do të kufizohet në shkallën e nevojshme për realizimin e qëllimeve ligjore, legjitime dhe specifike”.⁸⁵ Vëmendje e posaçme u duhet kushtuar rregullave për shkëmbimin e informacionit midis policisë dhe elementëve të tjerë të sistemit të drejtësisë penale, si edhe shkëmbimit të të dhënave në nivel ndërkombëtar.⁸⁶
51. Autoriteti mbikëqyrës duhet të marrë gjithashtu masa për informimin e publikut në lidhje me “ekzistencën e dosjeve, që janë subjekt informimi, si edhe me të drejtat e veta sa u takon këtyre dosjeve”. “Subjektet e të dhënave duhet të kenë mundësi të përftojnë, kur është e nevojshme, korrigjimin e të dhënave që përmban dosja.”⁸⁷

⁸⁰ Shih United Nations, *Universal Declaration of Human Rights* (shënimi 5), neni 12; Council of Europe, *European Convention on Human Rights* (shënimi 63), neni 8; Council of Europe, *European Code of Police Ethics* (shënimi 5), §§ 41 dhe 42.

⁸¹ Shih United Nations, *Code of Conduct for Law Enforcement Officials* (shënimi 5), neni 4;

⁸² Shih Council of Europe, *Recommendation No. R (87) 15 on regulating the Use of Personal Data in the Police Sector* (1987), Preambulë; dhe Neyroud, “Policing and Ethics” (shënimi 46), fq. 582.

⁸³ Council of Europe, *Rec(2005) 10 on “Special Investigation Techniques” in Relation to Serious Crimes including Acts of Terrorism* (2005), Preambulë.

⁸⁴ Shih Council of Europe, *Use of Personal Data in the Police Sector* (shënimi 82), Parimet 1-8; dhe Council of Europe, “*Special Investigation Techniques*” in Relation to Serious Crimes including Acts of Terrorism (shënimi 83), neni 1-3.

⁸⁵ Council of Europe, *European Code of Police Ethics* (shënimi 5), § 42; shih gjithashtu Council of Europe, *Use of Personal Data in the Police Sector* (shënimi 82), Parimet 1-5 dhe 7-8.

⁸⁶ Shih Interpol, Resolution No. AG-2003-RES-04, *Rules on the Processing of Information for the Purposes of International Police Co-operation* (2003); Interpol, Resolution No. AG-2005-RES-15, *Amendments to the Rules on the Processing of Information for the Purposes of International Police Co-operation* (2005); Interpol, *Rules on the Processing of Information for the Purposes of International Police Co-operation* (2005); dhe Council of Europe, “*Special Investigation Techniques*” in Relation to Serious Crimes including Acts of Terrorism (shënimi 83), neni 15.

⁸⁷ Shih Council of Europe, *Use of Personal Data in the Police Sector* (shënimi 82), Parimi 6.1. dhe 6.3.

Përkrahja për viktimat dhe dëshmitarët e krimit

52. Policia duhet t'u ofrojë viktimave të krimit përkrahjen e duhur, pa diskriminim dhe me ndjeshmëri e respekt për dinjitetin e tyre. Ajo duhet të sigurojë shëndetin dhe sigurinë e tyre në mënyrë konstruktive dhe mbështetëse.⁸⁸ "Oficerët e policisë duhet ta njoftojnë viktimën në lidhje me mundësitë për përfitim ndihme, këshillimi praktik e ligjor, për dëmshpërblim prej atij që ka kryer veprën penale dhe prej shtetit. Viktima duhet të jetë në gjendje të marrë informacion mbi vendimet e marra në lidhje me çështjen e tyre dhe me rezultatet e hetimit të policisë. Në çdo raport dërguar autoriteteve të prokurorisë, policia duhet të japë në mënyrën më të qartë dhe të plotë të mundshme një përshkrim të dëmtimeve dhe humbjeve të pësuar nga viktima."⁸⁹
53. Me qëllim mbrojtjen e një viktime nga aktet e kërcënimit apo hakmarrjes, duhet të përcaktohen masat e duhura ligjore dhe programe specifike për mbrojtjen e dëshmitarëve. "Objektivat kryesore të këtyre programeve duhet të jenë garantimi i jetës dhe sigurisë vetjake të dëshmitarëve, të afërmeve të tyre dhe personave të tjerë të afërt me ta. Programet e mbrojtjes së dëshmitarëve duhet të ofrojnë metoda të ndryshme mbrojtjeje: këto mund të përfshijnë dhënien e një identiteti tjetër dëshmitarëve, familjarëve të tyre dhe personave të tjerë të afërt, zhvendosjen e tyre, asistencë për gjetjen e vendeve të tjera të punës, sigurimi i truprojave dhe mbrojtje tjetër fizike."⁹⁰ Për më tepër, aktet e kërcënimit të dëshmitarëve duhet "të ndëshkohen ose si vepër penale më vete ose si pjesë e veprës penale të kanosjes së paligjshme".⁹¹
54. Oficerët e policisë duhet të kenë "kualifikimin e nevojshëm për trajtimin e rasteve kur dëshmitarët mund të jenë në rrezik për t'u kërcënuar".⁹²

Arrestimi dhe ndalimi

55. Në rastet e shkeljes së ligjit, policia është e detyruar të mbështesë gjyqësorin për t'i nxjerrë shkelësit përpara drejtësisë. Gjatë këtij procesi, ajo duhet të respektojë të drejtat themelore njerëzore e civile dhe të sigurojë kujdesin e duhur për personat e ndaluar.⁹³ Heqja e lirive personale të individit duhet të kufizohet sa më shumë të jetë e mundur dhe të kryhet duke marrë në konsideratë dinjitetin, prekmërinë dhe nevojat personale të secilit prej të ndaluarve.⁹⁴

⁸⁸ Shih United Nations, *Declaration on Basic Principles of Justice for Victims of Crime and Abuse of Power* (1985), neni A. 4 dhe A. 6(e);

Council of Europe, *Recommendation No. R (85) 11 on the Position of the Victim in the Framework of Criminal Law and Procedure* (1985), neni 1-4;

Amnesty International, *10 Basic Human Rights Standards for Law Enforcement Officials* (shënimi 10), Standardi 2;

Council of Europe, *European Code of Police Ethics* (shënimi 5), § 52; dhe

Council of Europe, *Assistance to Crime Victims* (shënimi 7), neni 2 dhe 3.

⁸⁹ Council of Europe, *Position of the Victim in the Framework of Criminal Law and Procedure* (shënimi 88), neni 1-4;

shih gjithashtu Council of Europe, *Assistance to Crime Victims* (shënimi 7).

⁹⁰ Council of Europe, *Recommendation No. R (97) 13 concerning Intimidation of Witnesses and the Rights of the Defence* (1997), neni 14-15;

shih gjithashtu neni 51; dhe Council of Europe, *Rec(2005) 9 on the Protection of Witnesses and Collaborators of Justice* (2005), neni 1, 2, dhe 8-28.

⁹¹ Council of Europe, *Protection of Witnesses and Collaborators of Justice* (shënimi 90), neni 3.

⁹² Council of Europe, *Intimidation of Witnesses and the Rights of the Defence* (op.cit., note 90), Art. 7,

shih edhe Council of Europe, *European Code of Police Ethics* (shënimi 5), § 51; dhe

Council of Europe, *Protection of Witnesses and Collaborators of Justice* (shënimi 90), neni 7.

⁹³ Shih United Nations, *Universal Declaration of Human Rights* (shënimi 5), neni 3, 5, 7 dhe 9;

Amnesty International, *10 Basic Human Rights Standards for Law Enforcement Officials* (shënimi 10), Standardi 8; dhe

Bruce/Neild, *The Police That We Want* (shënimi 5), fq. 40.

⁹⁴ See CSCE, *Moscow Document* (shënimi 61), neni 23; dhe

56. Me aq sa mundet dhe në përputhje me ligjet vendase, policia duhet t'i informojë menjëherë personat të cilëve u është hequr liria, në një gjuhë të kuptueshme prej tyre, në lidhje me motivet për heqjen e lirisë dhe akuzat e ngritura kundër tyre. Gjithashtu, policia duhet t'i informojë të ndaluarit, pa vonesë dhe përpara marrjes në pyetje, në lidhje me të drejtat e tyre dhe procedurat e vlefshme për çështjen përkatëse.⁹⁵ "Personat të cilëve u hiqet liria nga policia kanë të drejtën për t'ia njoftuar heqjen e lirisë së tyre një pale të tretë sipas zgjedhjes së tyre, për të marrë ndihmë ligjore dhe për të kryer kontroll mjekësor nga një mjek që e zgjedhin ata, kurdo të jetë e mundur."⁹⁶ Prindërit apo kujdestarët e një të mituri të ndaluar duhet të njoftohen në lidhje me ngjarjen.⁹⁷
57. "Duhet të ketë rregulla ose udhëzime të qarta për mënyrën se si duhet të kryhet marrja në pyetje nga policia. Ajo, mes të tjerave, duhet të trajtojë çështjet në vijim: të informojë të ndaluarin mbi identitetin (emrin dhe/ose numrin) e personave të pranishëm në marrjen në pyetje; kohëzgjatjen e lejuar të një interviste; periudhat e pushimit mes marrjeve në pyetje dhe pushimet gjatë një seance pyetjesh; vendet në të cilat mund të kryhet marrja në pyetje; nëse të ndaluarit mund t'i kërkohet të qëndrojnë në këmbë gjatë marrjes në pyetje; marrja në pyetje e personave të cilët gjenden nën ndikimin e drogave, alkoolit, etj. Gjithashtu, duhet të kërkohet që të mbahen procesverbale sistematike mbi fillimin dhe përfundimin e marrjes në pyetje, mbi çdo kërkesë të bërë nga i ndaluarit gjatë marrjes në pyetje dhe mbi personat e pranishëm gjatë çdo interviste."⁹⁸
58. Të ndaluarit nuk duhet të detyrohen të lëshojnë deklarata fajësie apo pafajësie për çështjen e tyre apo të kriminalizojnë veten apo një tjetër person tjetër të ndaluar me ta, as të deklarojnë fajin. Përfundi i një rrëfimi apo çdo lloj deklarate nëpërmjet përdorimit të forcës, torturës (shih gjithashtu § 77) ose përmes kërcënimit për përdorimin e këtyre instrumenteve, apo duke përdorur droga duhet të ndalohet dhe të ndëshkohet.⁹⁹ Sipas Komitetit Evropian për Parandalimin e Torturës dhe Trajtimit Çnjerëzor ose Degradues ose Ndëshkimit, praktika e lidhjes së syve atyre personave që gjenden nën mbikëqyrjen e policisë, veçanërisht gjatë periudhave të marrjes në pyetje, duhet të jetë "shprehimisht e ndaluar".¹⁰⁰
59. "Marrja në pyetje e të dyshuarve për krime është një detyrë e specializuar që kërkon trajnim të posaçëm me qëllim që të kryhet në mënyrë të kënaqshme".¹⁰¹
60. Një procesverbal sistematik duhet të mbahet për çdo të ndaluar, ¹⁰² përfshirë

Council of Europe, *European Code of Police Ethics* (shënimi 5), §§ 50 dhe 54.

⁹⁵ Shih CSCE, *Moscow Document* (shënimi 61), neni 23 ii, iii; Council of Europe, *European Code of Police Ethics* (shënimi 5), § 55; Council of Europe, *The CPT Standards* (shënimi 29), §§ 36-38, fq. 6; dhe Amnesty International, *10 Basic Human Rights Standards for Law Enforcement Officials* (shënimi 10), Standardi 6 dhe 7.

⁹⁶ Council of Europe, *European Code of Police Ethics* (shënimi 5), § 57; shih gjithashtu § 10; dhe Hungarian Helsinki Committee, *The Budapest Recommendations* (shënimi 32), neni 12.

⁹⁷ Shih ICRC, *Human Rights and Humanitarian Law in Professional Policing Concepts* (shënimi 74), fq. 23.

⁹⁸ Council of Europe, *The CPT Standards* (shënimi 29), § 39, fq. 7.

⁹⁹ Shih OMIK, *Human Rights and Law Enforcement* (shënimi 75), fq. 13; dhe Amnesty International, *10 Basic Human Rights Standards for Law Enforcement Officials* (shënimi 10), Standardi 8.

¹⁰⁰ Council of Europe, *The CPT Standards* (shënimi 29), § 38, fq. 11.

¹⁰¹ Council of Europe, *The CPT Standards* (shënimi 29), § 34, fq. 10.

¹⁰² Shih Amnesty International, *10 Basic Human Rights Standards for Law Enforcement Officials* (shënimi 10), Standardi 6 dhe 8; dhe Council of Europe, *European Code of Police Ethics* (shënimi 5), § 54.

dokumentacionin mbi arsyen, datën dhe kohën e kaluar brenda dhe jashtë mjedisit të burgimit, informacion të saktë për vendin e mbajtjes, identitetin e oficerëve të përfshirë, inventarin e pronës dhe vaktet e ofruara.¹⁰³ Procesverbali i mbikëqyrjes duhet t'u komunikohet të ndaluarve apo avokatit ë tyre.¹⁰⁴ Të ndaluarit duhet të monitorohen nga afër, veçanërisht kur nuk u janë nënshtruar analizave mjekësore.¹⁰⁵

61. Policia duhet të garantojë sigurinë, higjienën dhe ushqimin e duhur të personave gjatë kohës kur gjenden nën mbikëqyrje. Qelitë e policisë duhet të kenë një madhësi të pranueshme, ndriçim dhe ajrim të mjaftueshëm dhe të jenë të pajisura me mjete të përshtatshme pushimi.¹⁰⁶
62. Policia duhet të bëjë gjithçka të mundur për të ndarë personat të cilëve u është hequr liria në bazë të dyshimit për kryerjen e një vepre penale nga ata të cilëve u është hequr liria për motive të tjera. Si rregull, duhet të ketë ndarje mes burrave dhe grave, si edhe mes të rriturve dhe të miturve, në qoftë se këta nuk janë anëtarë të së njëjtës familje.¹⁰⁷
63. Punonjësit e policisë, në marrëdhëniet e tyre me personat nën mbikëqyrje apo të ndaluar, nuk mund të përdorin forcën, përveç se kur kjo është medoemos e nevojshme për ruajtjen e sigurisë dhe rendit brenda institucionit apo kur kërcënohet siguria personale¹⁰⁸ (shih për më tepër mbi përdorimin e forcës §§ 67-74).
64. Të ndaluarit kanë të drejtën të nxirren pa vonesë përpara gjykatës apo zyrtarëve të tjerë të autorizuar nga ligji, për të vendosur ligjshmërinë e ndalimit të tyre.¹⁰⁹

Ruajtja e rendit publik dhe garantimi i lirive demokratike

65. Roli i policisë në një shoqëri demokratike përfshin garantimin e ushtrimit të veprimtarive demokratike. Për rrjedhojë, policia duhet të respektojë dhe të mbrojë të drejtat e lirisë së shprehjes, grumbullimit dhe lëvizjes, çlirimit nga arresti, ndalimi dhe dëbimi arbitrar, si edhe paanësinë në administrimin e ligjit.¹¹⁰ Në rastin e grumbullimeve të paligjshme por jo të dhunshme, punonjësit e policisë duhet të shmangin përdorimin e forcës ose, kur kjo

¹⁰³ Shih United Nations, *Body of Principles for the Protection of All Persons under Any Form of Detention or Imprisonment* (1988), neni 12; dhe CALEA, *Standards for Law Enforcement Agencies* (shënimi 40), fq. 71-3 dhe 72-5.

¹⁰⁴ Shih United Nations, *Body of Principles for the Protection of All Persons under Any Form of Detention or Imprisonment* (shënimi 103), neni 12(1).

¹⁰⁵ Shih CALEA, *Standards for Law Enforcement Agencies* (shënimi 40), fq. 71-1.

¹⁰⁶ Shih United Nations, *Code of Conduct for Law Enforcement Officials* (shënimi 5), neni 6; Council of Europe, *Declaration on the Police* (shënimi 5), Pjesa A, § 14; Amnesty International, *10 Basic Human Rights Standards for Law Enforcement Officials* (shënimi 10), Standardi 7; dhe Council of Europe, *European Code of Police Ethics* (shënimi 5), § 56.

¹⁰⁷ Shih United Nations, *Standard Minimum Rules for the Treatment of Prisoners* (1955), neni 8 (a) dhe (d); United Nations, *Convention on the Rights of the Child* (shënimi 61), neni 37(c); United Nations, *Guidelines for the Protection of Juveniles Deprived of their Liberty* (1990), neni 29; Council of Europe, *European Code of Police Ethics* (shënimi 5), § 54; dhe Amnesty International, *10 Basic Human Rights Standards for Law Enforcement Officials* (shënimi 10), Standardi 8.

¹⁰⁸ See United Nations, *Basic Principles on the Use of Force and Firearms by Law Enforcement Officials* (op.cit., note 29), Art. 15.

¹⁰⁹ Shih Council of Europe, *European Convention on Human Rights* (shënimi 64), neni 5; CSCE, *Copenhagen Document* (shënimi 59), neni 5.15; dhe CALEA, *Standards for Law Enforcement Agencies* (shënimi 40), fq. 72-7.

¹¹⁰ Shih United Nations, *Universal Declaration of Human Rights* (shënimi 5), neni 7, 9, 19 dhe 20; Council of Europe, *European Convention on Human Rights* (shënimi 64), neni 10 dhe 11; Council of Europe, *Codes of Conduct for Public Officials* (shënimi 9), neni 4.2; Council of Europe, *European Code of Police Ethics* (shënimi 5), § 43; dhe Bayley, *Democratizing the Police Abroad* (shënimi 4), fq. 15.

nuk është e mundur, ta përdorin atë në minimum"¹¹¹ (shih gjithashtu §§ 9 dhe 67-74).

66. Në shpërndarjen e grumbullimeve të dhunshme, armët e zjarrit mund të përdoren vetën kur mjetet e tjera më pak të dëmshme rezultojnë joefektive dhe kur ka një kërcënim të dukshëm vdekjeje apo lëndimi të rëndë. "Hapja e zjarrit pa dallim kundër një turme të dhunshme nuk është asnjëherë një metodë e ligjshme apo e pranueshme për ta shpërndarë atë"¹¹² (shih gjithashtu §§ 67-74).

Përdorimi i forcës

67. Policia duhet të ketë si përparësinë kryesore respektimin dhe ruajtjen e jetës.¹¹³ Ky parim është veçanërisht i zbatueshëm për përdorimin e forcës nga policia.
68. Edhe pse përdorimi i forcës është shpesh i domosdoshëm që policia të kryejë detyrën në mënyrën e duhur - në parandalimin e një krimi ose në kryerjen apo ndihmën për një arrestim të ligjshëm të shkelësve apo të dyshuarve për shkelje,¹¹⁴ oficerët e policisë duhet të veprojnë në bazë të parimit se përdorimi i forcës duhet të konsiderohet si masë e jashtëzakonshme, që nuk duhet të ekzekutohet arbitrarisht, por duhet të jetë në raport me rrezikun¹¹⁵ duke minimizuar dëmet dhe lëndimet dhe duhet të përdoret vetëm deri në pikën e arritjes së objektivit të ligjshëm.¹¹⁶
69. Punonjësit e policisë nuk mund të përdorin armë zjarri apo forcë vdekjeprurëse kundër personave, me përjashtim të rasteve në vijim: për të vepruar "për vetëmbrojtje të ligjshme apo mbrojtjen e të tjerëve kundër një rreziku të menjëhershëm për vdekje apo lëndim të rëndë; për të parandaluar kryerjen e një krimi të rëndë që përbën kërcënim serioz për jetën; për të arrestuar një person që paraqet një rrezik të tillë dhe bën qëndresë ndaj autoritetit të saj, ose për të parandaluar arratisjen e tij dhe vetëm atëherë kur mjetet e tjera më pak të forta janë të pamjaftueshme për të arritur këto objektiva. Në çdo rast, përdorimi me qëllim vdekjeprurës i armëve të zjarrit mund të bëhet vetëm atëherë kur është krejtësisht i pashmangshëm, me qëllim mbrojtjen e jetës".¹¹⁷
70. Nëse janë të detyruar të përdorin armët e zjarrit, "punonjësit e policisë duhet ta identifikojnë veten si të tillë dhe të bëjnë një paralajmërim të qartë të qëllimit të tyre për përdorimin e armëve të zjarrit, duke lejuar kohë të mjaftueshme për zbatimin e paralajmërimit, përveç rasteve kur një gjë e tillë do t'i vinte punonjësit e policisë në rrezik apo do të krijonte një rrezik vdekjeje apo lëndimi serioz për personat e tjerë, ose do të

¹¹¹ United Nations, *Basic Principles on the Use of Force and Firearms by Law Enforcement Officials* (shënimi 29), neni 13; shih gjithashtu Amnesty International, *10 Basic Human Rights Standards for Law Enforcement Officials* (shënimi 10), Standardi 4; dhe Council of Europe, *European Code of Police Ethics* (shënimi 5), § 37.

¹¹² United Nations, *Basic Principles on the Use of Force and Firearms by Law Enforcement Officials* (shënimi 29), neni 14; shih gjithashtu ICRC, *Human Rights and Humanitarian Law in Professional Policing Concepts* (shënimi 74), fq. 16.

¹¹³ Shih United Nations, *Universal Declaration of Human Rights* (shënimi 5), neni 3; Council of Europe, *European Convention on Human Rights* (shënimi 64), neni 10; United Nations, *Commissioner's Guidance for Democratic Policing in the Federation of Bosnia-Herzegovina*, (shënimi 5), Parimi 3; dhe Council of Europe, *European Code of Police Ethics* (shënimi 5), § 35.

¹¹⁴ Shih United Nations, *Code of Conduct for Law Enforcement Officials* (shënimi 5), neni 3(a).

¹¹⁵ Shih United Nations, *Code of Conduct for Law Enforcement Officials* (shënimi 5), neni 3; dhe Council of Europe, *European Convention on Human Rights* (shënimi 64), neni 2.

¹¹⁶ Shih United Nations, *Basic Principles on the Use of Force and Firearms by Law Enforcement Officials* (shënimi 29), neni 5(a) dhe (b); CSCE, *Moscow Document* (shënimi 61), neni 21.1; dhe Council of Europe, *European Code of Police Ethics* (shënimi 5), § 37.

¹¹⁷ United Nations, *Basic Principles on the Use of Force and Firearms by Law Enforcement Officials* (shënimi 29), neni 9.

ishite e papërshtatshme ose e pakuptimtë për rrethanat e incidentit”.¹¹⁸

71. Punonjësit e policisë duhet të sigurohen që çdo personi të plagosur apo të dëmtuar t'i ofrohet ndihmë dhe asistencë mjekësore në momentin më të parë¹¹⁹ dhe që të afërmit apo miqtë e ngushtë të personave të plagosur ose dëmtuar të njoftohen sa më parë.¹²⁰
72. Punonjësit e policisë duhet të trajnohen për standardet e nevojshme të përdorimit të forcës, "për alternativat e përdorimit të forcës dhe armëve të zjarrit, përfshirë zgjidhjen paqësore të konfliktit, kuptimin e sjelljes së turmës dhe metodat e bindjes, bisedimeve dhe ndërmjetësimit, si edhe për mjetet teknike, me synim kufizimin e përdorimit të forcës dhe armëve të zjarrit".¹²¹ Trajnimi praktik duhet të jetë sa më afër realitetit që të jetë e mundur. Vetëm ata oficerë të cilët janë provuar në përdorimin e forcës dhe që tregojnë aftësitë e kërkuara psikologjike duhet të autorizohen për të mbajtur armë.¹²²
73. Në çdo moment kur përdoret një armë zjarri, një raport i menjëhershëm, duhet t'u dërgohet autoriteteve kompetente.¹²³ (Shih gjithashtu 89.)
74. Përdorimi i shpërpjesëtuar i forcës duhet të cilësohet si vepër penale.¹²⁴ Rastet e përdorimit të forcës duhet, për rrjedhojë, të hetohen për të përcaktuar nëse janë në përputhje me rregullat e rrepta (shih gjithashtu § 89).

Tortura, zhdukja dhe trajtime të tjera mizore dhe degraduese

75. Tortura apo trajtime të tjera çnjerëzore dhe degraduese nuk mund të praktikohen apo lejohen, as në rastet e 'rrethanave të jashtëzakonshme'¹²⁵ si gjendja e luftës apo çdo kërcënim ndaj sigurisë kombëtare. Për rrjedhojë, në luftën kundër krimit apo terrorizmit nuk duhet të ketë lejim apo tolerancë në përfitim të provave prej të ndaluarve nëpërmjet përdorimit të torturës.¹²⁶
76. "Tortura nënkupton çdo veprim nëpërmjet të cilit i shkaktohet dhimbje e fortë ose vuajtje, fizike apo mendore, një personi në mënyrë të qëllimshme, me synim përfitim të informacionit apo rrëfimit prej tij apo një personi të tretë, ndëshkimin e tij për një veprim që ai apo një person i tretë ka kryer ose dyshohet të ketë kryer, ose kërcënimin e shtrëngimit të tij apo të një personi të tretë ose për çdo arsye bazuar në çdo lloj

¹¹⁸ United Nations, *Basic Principles on the Use of Force and Firearms by Law Enforcement Officials* (shënimi 29), neni 10.

¹¹⁹ Shih United Nations, *Basic Principles on the Use of Force and Firearms by Law Enforcement Officials* (shënimi 29), neni 5(c).

¹²⁰ Shih United Nations, *Basic Principles on the Use of Force and Firearms by Law Enforcement Officials* (shënimi 29), neni 5(d).

¹²¹ United Nations, *Basic Principles on the Use of Force and Firearms by Law Enforcement Officials* (shënimi 29), neni 19 dhe 20.

¹²² Shih United Nations, *Basic Principles on the Use of Force and Firearms by Law Enforcement Officials* (shënimi 29), neni 19; dhe Council of Europe, *European Code of Police Ethics* (shënimi 5), § 29.

¹²³ Shih United Nations, *Basic Principles on the Use of Force and Firearms by Law Enforcement Officials* (shënimi 29), neni 6; dhe United Nations, *Code of Conduct for Law Enforcement Officials* (shënimi 5), neni 3(c).

¹²⁴ Shih Commonwealth Human Rights Initiative, *Police Accountability* (shënimi 5), fq. 27.

¹²⁵ United Nations, *Convention against Torture and other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment* (1984), neni 2.2.

¹²⁶ Shih United Nations, *Universal Declaration of Human Rights* (shënimi 5), neni 5; Council of Europe, *European Convention on Human Rights* (shënimi 64), neni 3; United Nations, *International Covenant on Civil and Political Rights* (shënimi 5), neni 7; United Nations, *Convention against Torture and other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment* (shënimi 125), Preambular Paragraph; United Nations, *Code of Conduct for Law Enforcement Officials* (shënimi 5), neni 2 dhe 5; CSCE, *Copenhagen Document* (shënimi 59), neni 16.1 dhe 16.3; dhe Council of Europe, *Human Rights and the Fight Against Terrorism – The Council of Europe Guidelines* (Strasbourg, 2005).

diskriminimi, kur kjo dhimbje ose vuajtje shkaktohet nga ose me nxitjen apo me lejen ose miratimin e heshtur të një zyrtari publik ose një personi tjetër që vepron në një pozicion zyrtar. Kjo nuk përfshin vetëm dhimbjen apo vuajtjen që shkaktohen vetëm prej, si pjesë e, apo rastësisht për shkak të sanksioneve të ligjshme¹²⁷ (shih gjithashtu § 58).

77. Sipas Konventës së Kombeve të Bashkuara kundër Torturës dhe Trajtimeve të tjera Mizore, Çnjerëzore ose Degraduese apo Ndëshkimit, shtetet do të sigurohen që të gjitha aktet e torturës të përcaktohen si vepra penale në kodet e tyre penale¹²⁸ (shih §§ 45 dhe 58).
78. Më tej, ekzekutimet jashtëgjyqësore, arbitrare apo pa gjyq, si dhe zhdukjet e detyruara janë rreptësisht të ndaluara.¹²⁹
79. Shkeljet e supozuara të të drejtave të njeriut duhet të denoncohen dhe të hetohen në mënyrë të pavarur (shih gjithashtu §§ 83-94).

¹²⁷ United Nations, *Convention against Torture and other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment* (shënimi 125), neni 1.1; shih edhe Commonwealth Human Rights Initiative, *Police Accountability* (shënimi 5), fq. 26.

¹²⁸ Shih United Nations, *Convention against Torture and other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment* (shënimi 125), neni 4(1).

¹²⁹ Shih United Nations, *Principles on the Effective Prevention and Investigation of Extra-legal, Arbitrary and Summary Executions* (1989); dhe United Nations, *International Convention for the Protection of All Persons from Enforced Disappearance* (2006).

IV. Llogaridhënia dhe Transparenca Policore

IV. 1 Llogaridhënia dhe Kontrolli

80. Megjithëse qytetarët ia japin policisë me dëshirën e tyre pëlqimin për përdorimin e monopolit të forcës për ruajtjen e qetësisë publike, kontrollin shoqëror dhe zbatimin e lirive të tyre qytetare, politike dhe ekonomike, shërbimet policore demokratike kanë detyrimin për ta pasur pushtetin e tyre të kontrolluar nga publiku përmes proceseve të llogaridhënies¹³⁰ (shih gjithashtu §§ 11, 107 dhe 117).
81. Për këtë arsye, duhen zhvilluar "masa të efektshme për të garantuar integritetin dhe performancën e duhur të personelit të policisë"¹³¹ (shih gjithashtu § 116).
82. Në Kopenhagë, në vitin 1990, shtetet anëtare të OSBE-së deklaruan solemnisht se policia duhet të jetë nën mbikëqyrjen e autoriteteve civile dhe duhet të përgjigjet para tyre¹³² (shih gjithashtu § 113).

Institucionet mbikëqyrëse

83. Llogaridhënia e policisë nënkupton që veprimtaria e policisë – duke filluar që nga sjellja e çdo efektivit të saj e deri te strategjitë e operacioneve policore, procedurat e emërimit apo menaxhimi i buxhetit – është e hapur ndaj vëzhgimit të një sërë institucioneve mbikëqyrëse.
84. Institucionet mbikëqyrëse përfshijnë ekzekutivin (kontrollin policor, kontrollin financiar dhe mbikëqyrjen horizontale nga agjencitë qeveritare), legjislativin (deputetët, komisionet hetimore parlamentare), gjyqësorin,¹³³ si edhe komisionet e të drejtave të njeriut, bordet e shqyrtimit të ankesave civile dhe avokatët e pavarur të popullit. Përveç kësaj, media mund të luajë një rol të rëndësishëm në informimin e publikut rreth veprimtarive policore. Përfundimisht, shërbimet policore demokratike mund të dallohen nga vënia në dispozicion dhe pranimi i mbikëqyrjes së jashtme dhe nga shkalla e hapjes ndaj këtyre kontrolleve¹³⁴ (shih gjithashtu § 49).
85. Shumica e institucioneve mbikëqyrëse civile merren me ankesat e publikut kundër policisë. Megjithatë, niveli i përfshirjes së tyre në procesin e ankesave luhet ndjeshëm. Megjithëse disa organizata mbikëqyrëse marrin përgjegjësi për marrjen dhe hetimin e ankesave – ndonjëherë vetëm në rast shkeljeje të rëndë apo në rast se hetimet e brendshme duken të pasakta – të tjerat kufizohen me mbikëqyrjen dhe rishikimin e

¹³⁰ Shih United Nations, *Code of Conduct for Law Enforcement Officials* (shënimi 5), Preambulë, para. 8(a); OSCE, *Code of Conduct on Politico-Military Aspects of Security* (shënimi 1), § 20; Lewis, *Complaints Against Police* (shënimi 24), fq. 9; Council of Europe, *European Code of Police Ethics* (shënimi 5), §§ 16 dhe 59; OSCE, *The Role of Community Policing* (shënimi 6), fq. 5 dhe 6; dhe HCNM, *Recommendations on Policing in Multi-Ethnic Societies* (shënimi 13), Rek. 15., fq. 22f.

¹³¹ Council of Europe, *European Code of Police Ethics* (shënimi 5), § 20; shih gjithashtu Council of Europe, *Declaration on the Police* (shënimi 5), Pjesa B, § 4.

¹³² CSCE, *Copenhagen Document* (shënimi 59), neni 5.6.

¹³³ Shih Council of Europe, *European Code of Police Ethics* (shënimi 5), §§ 60 dhe 62.

¹³⁴ Shih Bayley, *Democratizing the Police Abroad* (shënimi 4), fq. 14f; Joel Miller, *Civilian Oversight of Policing. Lessons from the Literature* (Vera Institute of Justice, Nju Jork, 2002), fq. 3f.; Emma Phillips/Jennifer Trone, *Building Public Confidence in Police Through Civilian Oversight* (Vera Institute of Justice, Nju Jork, 2002), fq. 7; dhe Bruce/Neild, *The Police That We Want* (shënimi 5), fq. 22.

hetimeve të kryera nga vetë agjencitë e zbatimit të ligjit. Po kështu, megjithëse disa organe nuk kanë asnjë lloj ndikimi në dënimin e shkeljeve, disa të tjera mund të bëjnë rekomandime për veprime disiplinore ose madje kanë fuqi të vendosin sanksione.¹³⁵

86. Pa mekanizmat e jashtme të mbikëqyrjes, drejtuesit e policisë do të ishin të lirë të mos i hetonin dhe dënonin shkeljet, që mund të çonin në një kontroll të brendshëm jo të efektshëm. Mekanizmat e jashtëm të kontrollit mund të arrijnë edhe një paanësi më të madhe (të paktën nga këndvështrimi i publikut) në hetimin e akuzave të rënda kundër efektivave të policisë. Për më tepër, ata mund të jenë në një pozicion më të mirë për t'i nxitur efektivat e policisë për të dhënë dëshmi kundër efektivave të tjerë, sidomos kundër eprorëve.
87. Megjithatë, mekanizmat e jashtëm të mbikëqyrjes duhen plotësuar me një kontroll dhe mbikëqyrje të brendshme, sepse mekanizmat e brendshëm të hetimit në disa raste mund të kenë avantazhe strukturore si për shembull më shumë burime, më shumë të dhëna në dispozicion (arkivat e policisë, raportet e dëshmitarëve, deklaratimet e oficerëve të policisë), si dhe një njohje më të mirë të ambientit të policisë. Për më tepër, këto avantazhe strukturore mund të ngjallin më shumë besim mes oficerëve të akuzuar se hetimi do të bëhet në mënyrë të ndershme, duke rritur gatishmërinë e tyre për të bashkëpunuar me hetuesit. Sido që të jetë, strukturat policore duhet t'i hetojnë të gjitha akuzat për shkelje për të siguruar integritetin e operacioneve dhe personelit të tyre. Kundërvajtjet e lehta mund të hetohen nga një epror i drejtpërdrejtë, ndërkohë që shkeljet më të rënda duhet të hetohen nga organe policore jashtë hierarkisë së drejtpërdrejtë, si për shembull nga shërbimi i kontrollit të brendshëm apo komisionet e posaçme disiplinore të përbëra nga oficerë të lartë policie,¹³⁶ apo edhe nga organe të jashtme civile të mbikëqyrjes, sidomos kur bëhet fjalë për hetime kundër oficerëve me grada të larta. Informacioni mbi procedurat që duhen ndjekur pas regjistrimit të ankesave duhet t'i vihet në dispozicion publikut për ta motivuar atë që të depozitojë ankesa të argumentuara. Edhe ankesat anonime duhen hetuar dhe megjithëse ato janë të vështira për t'u hetuar, agjencia duhet ta vlerësojë me kujdes çdo ankesë para se ta vërë në dyshim apo ta shpërfillë atë.¹³⁷ Procedurat hetimore dhe disiplinore duhet të ekuilibrojnë me kujdes të drejtat e qytetarit dhe të drejtat e efektivit të policisë.¹³⁸
88. Sidoqoftë, një lloj forme e mbikëqyrjes civile dhe trajtimi transparent i rezultateve të hetimeve është një mënyrë e rëndësishme për rritjen e besimit të publikut te policia, si dhe për të arritur legjitimitetin në komunitet. Besimi publik te policia mund të shkatërrohet lehtë nga veprimet e gabuara të policisë, veçanërisht kur veprimet pasuese në hetime ose veprimet administrative nuk janë të shpejta, të plota dhe/ose të përshtatshme.
89. Autoritetet shtetërore dhe policore duhet të përcaktojnë procedura të efektshme raportimi dhe rishikimi që aktivizohen automatikisht sa herë që shkaktohet një plagosje apo vdekje nga përdorimi i forcës, apo në raste të përdorimit të armëve të zjarrit nga punonjësit e policisë¹³⁹ (shih gjithashtu §§ 73 dhe 74).

¹³⁵ Shih Lewis, *Complaints Against Police* (shënimi 24), fq. 60-64; Miller, *Civilian Oversight of Policing. Lessons from the Literature* (shënimi 133), fq. 4; Phillips/Trone, *Building Public Confidence in Police Through Civilian Oversight* (shënimi 134), fq. 7; dhe Charles T. Call, *Challenges in Police Reform: Promoting Effectiveness and Accountability* (International Peace Academy Policy Report, Nju Jork, 2003), fq. 9.

¹³⁶ Shih Commonwealth Human Rights Initiative, *Police Accountability* (shënimi 5), fq. 52.

¹³⁷ Shih Miller, *Civilian Oversight of Policing* (shënimi 133), fq. 3; dhe CALEA, *Standards for Law Enforcement Agencies* (shënimi 40), fq. 52-1 dhe 52-2.

¹³⁸ Shih Council of Europe, *Declaration on the Police* (shënimi 5), Pjesa A, § 6; dhe Harris, *The Role of Capacity-Building in Police Reform* (shënimi 50), fq. 24.

¹³⁹ Shih United Nations, *Basic Principles on the Use of Force and Firearms by Law Enforcement*

90. Në qoftë se oficerët e policisë ua raportojnë rastet e shkeljeve nga ana e policisë eprorëve të tyre, siç kërkohet nga Kodi i Etikës i Kombeve të Bashkuara dhe vënë re se këto raporte nuk pasohen me hetime, ata mund t'i raportojnë rastet jashtë hierarkisë së tyre¹⁴⁰ (shih gjithashtu § 13).
91. Të dhënat e ankesave duhet të mblidhen dhe analizohen nga policia së bashku me grupet e jashtme të ekspertëve për të evidentuar shkaqet kryesore të shkeljeve dhe për t'i adresuar këto shkaqe drejtpërsëdrejti. Kjo qasje e orientuar drejt problemeve do të bënte të mundur identifikimin e atyre oficerëve të cilët bëhen vazhdimisht objekt ankesash, si edhe për të aplikuar disa përmirësime përmes këshillimit, trajnimit dhe ndryshimit të pozicionit të punës. Për më tepër, të dhënat e ankesave mund të përdoren për të identifikuar politikat, taktikat dhe tendencat në sjelljen e policisë të cilat nuk përmbushin rregulloret kombëtare dhe standardet ndërkombëtare, që përmbajnë potencialin për një numër të konsiderueshëm ankesash e si pasojë duhen rishikuar dhe/ose ndryshuar.¹⁴¹
92. Përveç adresimit të çështjeve të shkeljeve nga ana e policisë, futja e shërbimeve policore të inspektimit është një mjet thelbësor për vlerësimin e cilësisë së përgjithshme të operacioneve policore, duke siguruar përmbushjen e qëllimeve të politikës së agjencisë, identifikimin e nevojave për burime shtesë dhe ndryshimet e politikave dhe garantimin e ruajtjes së kontrollit gjatë gjithë shërbimit policor.¹⁴²
93. Për të përmbushur mandatin e tyre, organeve të jashtme dhe të brendshme të mbikëqyrjes u nevojiten burime të mjaftueshme, fuqi ligjore dhe pavarësi nga ndikimi i ekzekutivit.¹⁴³ Të lidhura ngushtë me këta faktorë, institucioneve mbikëqyrëse u duhet mbështetje politike nga qeveritë, parlamentet dhe drejtuesit e policisë. Për më tepër, presioni publik dhe përfshirja e mediave mund të luajnë një rol të rëndësishëm në mbështetjen e detyrës së tyre.
94. Për më tepër, organet civile të mbikëqyrjes kanë nevojë jo vetëm për mbështetje politike dhe burime, por edhe për mbrojtje me ligj për kryerjen e hetimeve të tyre të pavarura. Kjo mbrojtje parashikohet nga parimet e OKB-së për statusin dhe funksionimin e institucioneve kombëtare për mbrojtjen dhe promovimin e të drejtave të njeriut.¹⁴⁴

IV.2 Partneriteti Polici-Publik

95. Një karakteristikë qendrore e policimit demokratik është nocioni i policimit me pëlqimin e popullit. Meqenëse policia nuk mund të pretendojë se vepron gjithmonë me pëlqimin e (të gjithë) shtetasve, ajo duhet të punojë vazhdimisht për t'u siguruar që puna e saj të mbështetet nga publiku.¹⁴⁵ Një parakusht për të fituar mbështetjen e publikut është siguri i transparencës për operacionet policore dhe kultivimi i komunikimit dhe

¹⁴⁰ *Officials* (shënimi 29), neni 6 dhe 22.
Shih Council of Europe, *Declaration on the Police* (shënimi 5), Pjesa A, § 6; dhe United Nations, *Basic Principles on the Use of Force and Firearms by Law Enforcement Officials* (shënimi 29), neni 8(a) dhe (d).

¹⁴¹ Shih Phillips/Trone, *Building Public Confidence in Police Through Civilian Oversight* (shënimi 134), fq. 6; Miller, *Civilian Oversight of Policing* (shënimi 133), fq. 5; Bruce/Neild, *The Police That We Want* (shënimi 5), fq. 38f.; dhe HCNM, *Recommendations on Policing in Multi-Ethnic Societies* (shënimi 13), Rek. 16, fq. 25.

¹⁴² Shih CALEA, *Standards for Law Enforcement Agencies* (shënimi 40), fq. 53-1.

¹⁴³ Shih Council of Europe, *European Code of Police Ethics* (shënimi 5), § 61.

¹⁴⁴ Shih United Nations, *National institutions for the promotion and protection of human rights* (A/RES/48/134, 20 dhjetor 1993), Shtojca.

¹⁴⁵ Shih EPPHR, *NGOs and Police* (shënimi 61), fq. 9.

mirëkuptimit reciprok midis publikut dhe policisë.¹⁴⁶ Pa u konsultuar me publikun, policia do t'i impononte shërbimet e saj dhe nuk do të shërbente në përgjigje të nevojave të tyre.¹⁴⁷ Masat për arritjen e transparencës dhe komunikimit përfshijnë publikimin e raporteve mbi kriminalitetin dhe operacionet policore, ngritjen e mekanizmave nëpërmjet të cilave publiku të kërkojë shërbimet policore, krijimin e forumeve për një diskutim të hapur mbi krimin dhe problemet e sigurisë, si dhe adoptimin e policimit në komunitet.

Mekanizmat për kërkimin e shërbimeve policore

96. Bashkëveprimi me komunitetin nënkupton që policia është e arritshme për publikun kur dhe ku të jetë e nevojshme. Policia duhet të ketë një nivel të caktuar gatishmërie dhe burimesh të mjaftueshme për t'iu përgjigjur siç duhet nevojave të publikut në rast aksidentesh, krimesh dhe emergjencash të tjera. Mjeti më i drejtpërdrejtë i komunikimit për sigurimin e mbrojtjes së jetës dhe pronës janë linjat telefonike për raste emergjencash që mund të përdorin qytetarët për të kërkuar ndihmë. Mënyra se si përdoren këto linja telefonike – nëse përdoren vetëm kur qytetarët janë në nevojë serioze apo edhe për arsye më pak të rëndësishme kur ka nevojë për ndërhyrje autoritare – është një tregues i marrëdhënies midis policisë dhe qytetarëve¹⁴⁸ si edhe i shkallës së adoptimit të praktikave të policimit demokratik¹⁴⁹ (shih gjithashtu §§ 6 dhe 52).

Marrëdhëniet polici-media

97. Mënyra më e efektshme dhe më e dobishme për përmbushjen e kërkesës për transparencë është ajo e informimit të publikut përmes mediave. Megjithatë, duhen zhvilluar disa politika që rregullojnë llojin e informacionit që duhet dhënë, për shembull, një informacion që rrit besimin e publikut ose që jep një ndjesi sigurie apo fakte të përgjithshme rreth objektivave të policisë dhe mënyrës se si punon policia. Informacionet që nuk duhet të publikohen përfshijnë ato informacione që mund të komprometojnë hetimet policore dhe informacionet konfidenciale në lidhje me ruajtjen e sigurisë publike apo të prezumimit të pafajësisë.¹⁵⁰ Një bashkëpunim i shëndoshë me mediat kërkon disa direktiva për kontaktet me mediat, për role të përcaktuara qartë për zëdhënësit e policisë dhe trajnim të oficerëve të policisë për komunikimin me mediat¹⁵¹ (shih gjithashtu 48,49 dhe 103).

Publikimi i raporteve

98. Raportet për informimin e publikut përfshijnë statistika mbi kriminalitetin, shkallën e zbulimit të krimeve, perceptimet e publikut për sigurinë, raportet mbi të dhënat policore për të drejtat e njeriut apo rastet e korrupsionit brenda policisë dhe raporte të tjera të mbikëqyrjes publike. Këto raporte përshkruajnë veprimtaritë e policisë, situatën e sigurisë dhe perceptimin e publikut për sigurinë. Ato lejojnë vlerësimin e punës së policisë nga publiku përmes vlerësimit të nivelit të shmangies së rezultateve dhe veprimeve të policimit nga ligjet dhe politikat e shkruara, ashtu si dhe leverdinë financiare

¹⁴⁶ Shih Council of Europe, *European Code of Police Ethics* (shënimi 5), §§ 18 dhe 62.

¹⁴⁷ Shih Bruce/Neild, *The Police That We Want* (shënimi 5), fq. 27.

¹⁴⁸ Shih David H. Bayley, "The Contemporary Practices of Policing: A Comparative View", në: James Burack et. al., *Civilian Police and Multidimensional Peacekeeping – A Workshop Series. A Role for Democratic Policing* (National Institute of Justice, Uashington, 1999), fq. 4; dhe Council of Europe, *European Code of Police Ethics* (shënimi 5), § 18.

¹⁴⁹ Shih Lewis/Marks, "Overview" (shënimi 15), fq. 1.

¹⁵⁰ Shih United Nations, *Code of Conduct for Law Enforcement Officials* (shënimi 5), neni 4; Council of Europe, *Declaration on the Police* (shënimi 5), Pjesa A, § 15; Council of Europe, *Codes of Conduct for Public Officials* (shënimi 9), neni 11, 17 dhe 22; Council of Europe, *European Code of Police Ethics* (shënimi 5), § 19; Council of Europe, *Partnership in Crime Prevention* (shënimi 5), neni 32;

¹⁵¹ Shih Council of Europe, *European Code of Police Ethics* (shënimi 5), § 19.

të atyre veprimtarive.¹⁵²

Krijimi i forumeve për diskutime të hapura

99. Policimi i efektshëm duhet të bazohet te bashkëpunimi i mirë dhe besimi midis policisë dhe publikut. Përndryshe, policia nuk do të marrë informacionet (informacion kriminal, kallëzime krimesh, deklarime dëshmitarësh) që i duhen për të bërë punën e saj. Përveç mënyrave të njëanshme të komunikimit për përcjelljen e informacionit të sipërpërmendur, programet bashkëvepruese të komunikimit me komunitetin, si krijimi i forumeve formale dhe joformale për diskutime të hapura midis policisë dhe përfaqësuesve të të gjitha komuniteteve, janë veçanërisht të vlefshme për të mësuar pikëpamjet e publikut dhe për të nxitur shkëmbimin e pikëpamjeve dhe bashkëpunimin. Kjo mund të çojë në përfshirjen e komuniteteve në programe për parandalimin e krimit, duke përfshirë krijimin dhe forcimin e koalicioneve për zgjidhjen e problemeve, si edhe zhvillimin e një ndjenje përgjegjësie reciproke për rritjen e sigurisë së publikut. Përveç mbështetjes së banorëve, policisë i nevojitet edhe mbështetja e autoriteteve vendore për të qenë e suksesshme në punën e saj. Në raste të caktuara, mund të ketë organe të tjera që mund të jenë më të përshtatshme për zgjidhjen e problemeve sociale në një komunitet.¹⁵³
100. Ideja e krijimit të forumeve të tilla për diskutime të hapura vjen nga qasja e policimit me bazë në komunitet, e cila ka për qëllim forcimin e bashkëpunimit midis policisë dhe popullsisë dhe identifikimin dhe zgjidhjen e shqetësimeve të qytetarëve, si për shembull problemet me krimet, prishja e qetësisë publike, apo cilësia e përgjithshme të jetesës në komunitet.¹⁵⁴
101. Shembuj të mjeteve të tilla të komunikimit bashkëveprues janë bordet këshillimore të komunitetit, seminarët e përbashkëta polici-komunitet, takimet publike, ditët e hapura me policinë apo pikat e kontaktit për komunitetin në postat e policisë.¹⁵⁵ Të gjitha këto forume duhet të jenë të hapura për përfaqësuesit e sektorëve të gjerë të komunitetit.
102. Këto forume bashkëvepruese ndihmojnë për edukimin e publikut në lidhje me procedurat dhe politikat zyrtare, si edhe me të drejtat dhe përgjegjësitë e komunitetit. Ato lejojnë diskutimin e veprimeve të policisë (duke përfshirë ndarjen e përvojave personale nga oficerë policie dhe anëtarë të publikut), si dhe fuqizimin e popullsisë për t'u angazhuar aktivisht në çështje që lidhen me ndjesinë e sigurisë dhe sigurimit dhe për të kontribuar në zgjidhjen e shqetësimeve të tyre dhe se si mendojnë se duhet të policohet lagjja e tyre - për shembull, ku dhe kur janë të nevojshme patrullat e policisë.¹⁵⁶ Në këto forume mund të evidentohen modele të krimit dhe të problemeve të prishjes së qetësisë publike dhe mund të hartohen lista të shqetësimeve të përbashkëta, duke i dhënë kështu mundësi

¹⁵² Shih United Nations, *Commissioner's Guidance for Democratic Policing in the Federation of Bosnia-Herzegovina*, (shënimi 5), Parimi 4;

Bayley, *Democratizing the Police Abroad* (shënimi 4), fq. 15.

¹⁵³ Shih Cees de Rover, *To Serve and Protect. Human Rights and Humanitarian Law for Police and Security Services* (International Committee of the Red Cross, Gjenevë, 1998), fq. 171; Hungarian Helsinki Committee, *The Budapest Recommendations* (shënimi 32), neni 9; OSCE, *The Role of Community Policing* (shënimi 6), fq. 4; United Nations, "Guidelines for the Prevention of Crime" (shënimi 5), neni 5, 9, 15, 16, 17(d) dhe (e), dhe 21(a);

Council of Europe, *Partnership in Crime Prevention* (shënimi 5); dhe HCNM, *Recommendations on Policing in Multi-Ethnic Societies* (shënimi 13), Rek. 12, fq. 18.

¹⁵⁴ Shih South Eastern and Eastern Europe Clearinghouse for the Control of Small Arms and Light Weapons (SEESAC), *Philosophy and Principles of Community-Based Policing* (Beograd, 2006), fq. 3.

¹⁵⁵ Shih HCNM, *Recommendations on Policing in Multi-Ethnic Societies* (shënimi 13), Rek. 12, fq. 19.

¹⁵⁶ Shih Harris, *The Role of Capacity-Building in Police Reform* (shënimi 50), fq. 30; Commonwealth Human Rights Initiative, *Police Accountability* (shënimi 5), fq. 76; dhe Anita Khashu/Robin Busch/Zainab Latif/Francesca Levy, *Building Strong Police-Immigrant Community Relations: Lessons from a New York City Project* (Vera Institute of Justice, Nju Jork, 2005), fq. 16.

policisë për t'i trajtuar këto probleme në mënyrë proaktive.¹⁵⁷

103. Përveç forumeve publike të hapura, një instrument tjetër i rëndësishëm për të përfutur pikëpamjet e publikut është kryerja e sondazheve publike (shih publikimin e raporteve).
104. Forumet komunitet-polici do të jenë më të efektshme në qoftë se policia – në plotësim të përpjekjeve të ngjashme të bëra nga grupe të shoqërisë civile – ia shpjegon popullsisë vendase qëllimin e përgjithshëm dhe funksionimin e saktë të këtyre institucioneve.¹⁵⁸ Përndryshe, pritmëritë e rreme dhe përdorimi jo i efektshëm i forumeve të tilla do të sjellë zhgënjim dhe humbje të besimit të fituar me aq mund nga të gjitha palët.

Projekte të policimit me bazë në komunitet

105. Veprimtaritë e komunikimit me komunitetin të krijuara për uljen e kriminalitetit dhe përmirësimin e sigurisë publike mund të rezultojnë në projekte për policimin me bazë në komunitet.
106. Nuk ekziston një formulë e vetme universale për policimin në komunitet dhe çdo program i policimit me bazë në komunitet duhet të formulohet dhe zbatohet duke marrë parasysh mjedisin lokal politik dhe kulturor.¹⁵⁹
107. Qasjet e policimit me bazë në komunitet duhet t'i pajisin oficerët e policisë me aftësi dhe struktura të tilla që ata të mund të përgjigjen në nivel lokal dhe të përcaktojnë përparësitë e policimit në partneritet me komunitetin. Oficerë apo ekipe të posaçme të policimit në komunitet duhen caktuar në patrulla të përhershme në zona gjeografike specifike, duke shërbyer si pika kontakti dhe garantues të ligjit dhe qetësisë. Ata duhet të qëndrojnë në të njëjtën zonë për disa vjet për të krijuar besim. Aty ku është praktike, oficerët e policisë duhet të patrullojnë në këmbë, pasi kjo mundëson një komunikim shumë më të mirë me qytetarët sesa komunikimi që ata mund të kenë nëse lëvizin me makina. Atyre u duhen aftësi të posaçme për të komunikuar dhe për të zgjidhur konflikte (përfshirë edhe aftësitë ndërmjetësuese), sepse lagjet brenda komuniteteve shpeshherë mund të ndryshojnë për sa i përket ligjshmërisë së stileve të caktuara të jetesës dhe pikëpamjeve të tyre rreth formave të përshtatshme të policimit.¹⁶⁰ Ata duhet të fuqizohen nga eprorët e tyre për të zgjidhur çështjet lokale në partneritet me komunitetin të cilit i shërbejnë.

Përfshirja e komuniteteve të pakicës

108. Ajo që është e vërtetë për bashkëpunimin me publikun në përgjithësi është e vërtetë veçanërisht për bashkëpunimin me grupet e pakicës dhe ka vërtetuar se përbën një detyrë edhe më të vështirë për policinë. Jo vetëm që policia has në sfida strukturore në përpjekjet e saj për t'u angazhuar me këto pakica – si dallime gjuhësore, fetare, zakonore apo karakteristika të tjera kulturore – por grupet e pakicës shpeshherë hezitojnë të bashkëpunojnë me policinë për shkak të mosbesimit, sidomos nëse në të kaluarën kanë

¹⁵⁷ Shih Andrew Sanders/Richard Young, "Police Powers", në: Tim Newburn, *Handbook of Policing* (Portland, 2005), fq. 237; dhe

Khassu et. al. 2005, *Building Strong Police-Immigrant Community Relations* (shënimi 156), fq. 7.

¹⁵⁸ United Nations, "Guidelines for the Prevention of Crime" (shënimi 5), neni 17 (c), (d) dhe (e), dhe 19.

¹⁵⁹ Shih OSCE, *The Role of Community Policing* (shënimi 6), fq. 3.

¹⁶⁰ Shih Independent Commission on Policing for Northern Ireland, *A New Beginning: Policing in Northern Ireland. The Report of the Independent Commission on Policing for Northern Ireland* (Belfast, 1999), fq. 42; OSCE, *The Role of Community Policing* (shënimi 6), fq. 10; dhe SEESAC, *Philosophy and Principles of Community-Based Policing* (shënimi 154), fq. 5.

pësuar abuzime sistematike nga policia.¹⁶¹ Në rastin e imigrantëve këto përvoja ndonjëherë 'importohen' nga jashtë vendit. Përveç kësaj, këto komunitete shpesh preferojnë mënyrat tradicionale të zgjidhjes së mosmarrëveshjeve brenda komunitetit.¹⁶² (Ri)krijimi i besimit të këtyre pakicave te policia është thelbësor nëse duam që këto grupe të braktisin strukturat paralele të sigurisë.

Bashkëpunimi me grupet e shoqërisë civile

109. Projekte të posaçme të komunikimit me komunitetin janë të nevojshme për të arritur te komunitetet e pakicës. Në këto projekte, policia duhet të bashkëpunojë me shërbimet sociale me bazë në komunitet, OJF-të për të drejtat e njeriut dhe OJF të tjera, si edhe me organizatat fetare, të cilat lajnë një rol shumë të rëndësishëm si pjesë e rrjeteve të shkëmbimit të informacionit.¹⁶³ Sfida e përzgjedhjes së organeve më të përshtatshme përfaqësuese mund të kapërcehet duke përdorur kritere përzgjedhëse si stabiliteti i OJF-ve, llogaridhënia dhe përfaqësimi i mirëfilltë i bashkësive të tyre.¹⁶⁴
110. Në komunikimin me pjesë specifike të komunitetit, është e rëndësishme që policia të mos lërë përshtypjen se grupe të ndryshme i trajton ndryshe duke treguar një lloj parapëlqimi për një grup kundrejt një tjetri, duke humbur kështu paanësinë e saj, veçanërisht kur trajton konflikte midis komuniteteve.
111. Kultivimi i lidhjeve të ngushta me komunitetet mund të sjellë dilema etike për oficerët e policisë kur atyre u ofrohen dhurata, gjë që mund të interpretohet lehtësisht si tejkalim i vijës së turbullt të korrupsionit¹⁶⁵ (shih gjithashtu § 27).
112. Megjithëse policimi me bazë në komunitet fokusohet në parandalimin apo luftimin e një game të gjerë problemesh, dhe trajton të gjitha segmentet e komunitetit, shembuj të disa projekteve specifike të policimit me bazë në komunitet janë rojet e lagjeve, pastrime të mjedisit, vizitat në shkolla dhe organizimi i kampeve për të rinj për të krijuar besim midis fëmijëve dhe policisë, si dhe midis fëmijëve nga prejardhje të ndryshme etnike/kulturore/sociale. Temat që mund të trajtohen këtu mund të jenë siguria rrugore, edukimi kundër drogës, apo përballja me dhunën apo forma të tjera të sjelljes së papranueshme, duke ulur kështu krimin dhe viktimizimin mes të rinjve.¹⁶⁶

¹⁶¹ Shih HCNM, Recommendations on Policing in Multi-Ethnic Societies (shënimi 13), Rek. 12, fq. 18.

¹⁶² Khashu et. al., *Building Strong Police-Immigrant Community Relations* (shënimi 156), fq. 3.

¹⁶³ Shih United Nations, "Guidelines for the Prevention of Crime" (shënimi), neni 9, 15, 16, 17(d); Council of Europe, *Partnership in Crime Prevention* (shënimi 5); dhe EPPHR, *NGOs and Police* (shënimi 61), fq. 24.

¹⁶⁴ Shih EPPHR, *NGOs and Police* (shënimi 61), fq. 24.

¹⁶⁵ Shih Newburn, *Understanding and Preventing Police Corruption* (shënimi 48), fq. 47; dhe Council of Europe, *Codes of Conduct for Public Officials* (shënimi 9), neni 20.

¹⁶⁶ United Nations, "Guidelines for the Prevention of Crime" (shënimi 5), neni 6 (a), (b) dhe (c).

V. Çështje të Organizimit dhe Menaxhimit të Policisë

Hierarkia dhe autonomia operative

113. Policia është subjekt i drejtimit dhe kontrollit efektiv të autoriteteve civile përkatëse (shih gjithashtu § 82).¹⁶⁷ "Shtetet pjesëmarrëse e konsiderojnë kontrollin politik demokratik të [...] policisë si një element të domosdoshëm për stabilitetin dhe sigurinë."¹⁶⁸ Megjithatë, duhet të ketë një ndarje mes përfaqësuesit të qeverisë që është përgjegjës për caktimin, mbikëqyrjen dhe rishikimin e politikës, dhe drejtuesve të policisë që ushtrojnë kompetenca dhe kontroll mbi menaxhimin operativ.¹⁶⁹
114. Organizimi i policisë duhet të sigurojë një hierarki të qartë dhe ndarje të kompetencave brenda policisë. Gjithmonë duhet të jetë e mundur të përcaktohet se kush është përgjegjës në fund të fundit për një veprim ose mosveprim të personelit të policisë.¹⁷⁰
115. Oficerëve të lartë policisë duhet t'u jepen përgjegjësi të mjaftueshme operative për të qenë të aftë të marrin vendime operative në mënyrë të pavarur. Këto vendime duhet të përputhen me ligjin dhe të jenë subjekt rishikimi nga pushteti legjislativ, ekzekutiv dhe gjyqësor.¹⁷¹ Autoritetet politike ruajnë të drejtën që të shqyrtojnë korrektesën procedurale të veprimeve të policisë si dhe të mënyrës se si zbatohet politika e tyre.¹⁷²
116. Edhe pse qeveritë demokratike shpesh luajnë rol në emërimin e shumë prej drejtuesve të lartë të policisë, emërimet dhe ngritjet e tjera në detyrë (shih gjithashtu §§ 128 dhe 137) duhen parë si çështje e brendshme e policisë,¹⁷³ ku autoritetet qeverisëse kanë të drejtë vetëm të hetojnë dhe konfirmojnë rezultatet transparente të përzgjedhjes.¹⁷⁴ Më shumë transparencë mund të arrihet me përfshirjen e komisioneve të shërbimit ose organeve civile mbikëqyrëse.¹⁷⁵
117. Decentralizimi dhe delegimi i vendimmarrjes dhe i menaxhimit të burimeve janë veçanërisht të rëndësishme në kontekstin e policimit me bazë në komunitet (shih gjithashtu §§ 11, 80 dhe 107).

Mbikëqyrja

118. Meqë oficerët e lartë duhet të jenë shembull për oficerët e rinj, ata duhet të demonstrojnë se respektojnë kodet e etikës dhe standardet e policimit në punën e tyre të përditshme.¹⁷⁶ Për të ruajtur vlerat dhe etikën e punës së policisë, këto vlera duhen shprehur rregullisht dhe në mënyrë të vazhdueshme për të siguruar që kuptohen si duhet në mbarë

¹⁶⁷ Shih CSCE, *Moscow Document* (shënimi 61), neni 25.1.

¹⁶⁸ OSCE, *Code of Conduct on Politico-Military Aspects of Security* (shënimi 1), § 20.

¹⁶⁹ Shih Council of Europe, *European Code of Police Ethics* (shënimi 5), § 13; Bruce/Neild, *The Police That We Want* (shënimi 5), fq. 22; dhe Harris, *The Role of Capacity-Building in Police Reform* (shënimi 50), fq. 27.

¹⁷⁰ Shih Council of Europe, *Declaration on the Police* (shënimi 5), Pjesa A, § 4; dhe Council of Europe, *European Code of Police Ethics* (shënimi 5), § 17.

¹⁷¹ Shih *European Code of Police Ethics* (shënimi 5), §§ 15 dhe 60; Jones, "The Governance and Accountability of Policing" (shënimi 10), fq. 613; dhe Harris, *The Role of Capacity-Building in Police Reform* (shënimi 50), fq. 25.

¹⁷² Shih Bruce/Neild, *The Police That We Want* (shënimi 5), fq. 24; dhe Commonwealth Human Rights Initiative, *Police Accountability* (shënimi 5), fq. 42.

¹⁷³ Shih Bruce/Neild, *The Police That We Want* (shënimi 5), fq. 24.

¹⁷⁴ Shih Harris, *The Role of Capacity-Building in Police Reform* (shënimi 50), fq. 27.

¹⁷⁵ Shih Commonwealth Human Rights Initiative, *Police Accountability* (shënimi 5), fq. 40.

¹⁷⁶ Shih HCNM, *Recommendations on Policing in Multi-Ethnic Societies* (shënimi 13), Rek. 11, fq. 17.

organizatën.¹⁷⁷ Kjo është veçanërisht e rëndësishme lidhur me rregullat ligjore që lenë vend për interpretim me qëllim që të shmangët abuzimi me pushtetin vendimmarrës¹⁷⁸ (shih gjithashtu § 21).

119. Praktika mbikëqyrëse duhet të nxisë ndjenjën e veshjes me autoritet, mbështetjen dhe zhvillimin personal të individëve.
120. Agjencitë e policisë duhet të kenë sisteme mbikëqyrjeje për vlerësimin e punës së oficerëve të policisë. Policimi demokratik kërkon kontrollin e vazhdueshëm cilësor të shërbimit që i ofrohet publikut. Cilësia mund të matet direkt si respektim i një standardi, indirekt nga vlerësimi i klientëve/komunitetit, ose nëpërmjet ndikimit të saj. Modelet e Menaxhimit Total të Cilësisë (MTC) kërkojnë të përmirësojnë vazhdimisht proceset administrative nëpërmjet përdorimit të mjeteve analitike dhe grupeve të punës që përfshijnë të gjithë punonjësit e policisë dhe nëpërmjet përqendrimit në procedurat e dobishme për promovimin e cilësisë.¹⁷⁹
121. Eprorët duhet të përgjigjen për punën e oficerëve dhe duhet të verifikojnë respektimin e kodeve të sjelljes dhe standardeve të të drejtave të njeriut nëpërmjet inspektimeve të rregullta të paparalajmëruara dhe të pavarura¹⁸⁰ (shih gjithashtu §§ 87 dhe 92).
122. Drejtuesit e policisë duhet të japin llogari gjithashtu në rast se e dinë, ose duhet ta kishin ditur, që oficerët e policisë nën urdhrat e tyre shkelin të drejtat e njeriut dhe/ose rregullore ose rregulla të veçanta që normojnë kryerjen e detyrave të policisë.¹⁸¹
123. Sistemi mbikëqyrës raportues dhe rutina për kryerjen e analizave të këtyre raporteve duhet të ndihmojnë për evidentimin e tendencave, të përmirësojnë trajnimin dhe sigurinë për punonjësit, dhe të ofrojnë informacion në kohë rreth strukturës që trajton çështjet me interes për publikun. Raportet e sakta dhe në kohë ndihmojnë në krijimin dhe ruajtjen e besueshmërisë të policia.¹⁸²

Përbërja e Policisë

124. Në një botë ku larmia etnike dhe kulturore brenda shteteve dhe tensionet mes grupeve të ndryshme po rriten, roli i policisë është shumë i rëndësishëm për ruajtjen e strukturës së shoqërive tona. Prandaj ajo duhet të veprojë me drejtësi të padiskutueshme kundrejt të gjitha grupeve.¹⁸³ Për më tepër, me qëllim që të gëzojë besimin e të gjithë popullsisë, policia duhet të jetë përfaqësuese e komunitetit në tërësi.¹⁸⁴
125. Përqindja e grave në polici përgjithësisht nuk është proporcionale me përbërjen e

¹⁷⁷ Shih Bruce/Neild, *The Police That We Want* (shënimi 5), fq. 38.

¹⁷⁸ Shih Council of Europe, *Codes of Conduct for Public Officials* (shënimi 9), neni 7; dhe Bowling/Phillips, "Policing Ethnic Minority Communities" (shënimi 65), fq. 535.

¹⁷⁹ Shih Common Assessment Framework, *Improving an Organization Through Self-Assessment* (2006), fq. 50f.

¹⁸⁰ Shih Council of Europe, *European Code of Police Ethics* (shënimi 5), § 20;

¹⁸¹ Shih United Nations, *Basic Principles on the Use of Force and Firearms by Law Enforcement Officials* (shënimi 29), neni 24.

¹⁸² Shih CALEA, *Standards for Law Enforcement Agencies* (shënimi 40), fq. 1-7.

¹⁸³ Shih Foundation 'Policing for a Multi-Ethnic Society', *Rotterdam Charter* (shënimi 13), Introduction; and Council of Europe, *European Code of Police Ethics* (shënimi 5), § 18.

¹⁸⁴ Shih United Nations, *Code of Conduct for Law Enforcement Officials* (shënimi 5), Preambulë, para. 8(a);

OSCE, *Charter for European Security* (shënimi 2), neni 44;

Council of Europe, *European Code of Police Ethics* (shënimi 5), § 25.

popullsisë ku gratë janë shpesh shumica. Gratë janë veçanërisht të pakta në nivelet strategjike, drejtuese dhe politikë-bërëse. Prandaj, ekziston nevoja për rritjen e rekrutimit të grave dhe për integrimin e tyre në të gjitha nivelet e në të gjitha strukturat.¹⁸⁵ Kjo jo thjesht për të zbatuar detyrimet ligjore ndërkombëtare (për barazi sipas ligjit) por më tepër për të përmirësuar në mënyrë të ndjeshme punën e policisë (shih gjithashtu § 129).

126. Bindja dhe besimi te policia mund të jenë veçanërisht të pakta mes popullsisë të pakicës që kanë përjetuar më parë trajtim paragjykes dhe ndoshta shtypës nga policia (p.sh. nuk u është dhënë mbrojtja e duhur, janë kriminalizuar). Me qëllim që të mos tensionohen (më tepër) marrëdhëniet shumicë-pakicë¹⁸⁶ dhe për të shmangur zhvillimin e strukturave paralele në shoqëri me rrezikun e krijimit të boshllëqeve të sigurisë në pjesët minoritare të shoqërisë, policia duhet të ndalojë me vendosmëri dhe në vazhdimësi krimet e motivuara nga urrejtja etnike. Marrëdhëniet polici-minoritët duhen kultivuar dhe bashkëpunimi e mirëkuptimi i ndërsjellët duhen forcuar.¹⁸⁷
127. Një hap i rëndësishëm për të fituar besimin e komuniteteve të pakicës është integrimi i tyre në polici në të gjitha gradat dhe funksionet. Integrimi i tyre shërben jo vetëm si mjet për ndërtimin e besimit, por i siguron gjithashtu policisë njohuri dhe aftësi për punën në një mjedis shumë-kulturor¹⁸⁸ (shih gjithashtu § 129).

Rekrutimi

128. Politikat e rekrutimit, punësimit, emërimit dhe ngritjes në detyrë në strukturat e policisë duhet të jenë të çliuara nga çdo lloj diskriminimi i paligjshëm¹⁸⁹ (shih gjithashtu §§ 116 dhe 137).
129. Politikat e rekrutimit duhet të parashikojnë përfshirjen e duhur të grave dhe të pakicave kombëtare në polici.¹⁹⁰ Megjithëse çdo fushatë rekrutimi duhet t'i drejtohet shoqërisë në tërësi, zakonisht nevojiten masa të veçanta me qëllim që të rritet përqindja e grave dhe pakicave në polici.
130. Duhet vendosur synime statistikore për rritjen e përfaqësimit të grave dhe pakicave, e në rrethana të jashtëzakonshme dhe vetëm për një periudhë kohe të kufizuar, mund të merren në konsideratë masa të veçanta rekrutimi për të vendosur ekuilibrin.¹⁹¹

¹⁸⁵ Shih de Rover, *To Serve and Protect* (shënimi 153) fq. 306; OSCE, *Study on Policing in the Federal Republic of Yugoslavia* (Beograd, 2001), fq. 20; dhe Council of Europe, *European Code of Police Ethics* (shënimi 5), § 25.

¹⁸⁶ Shih Foundation 'Policing for a Multi-Ethnic Society', *Rotterdam Charter* (shënimi 13), Introduction; dhe Council of Europe, *European Code of Police Ethics* (shënimi 5), § 18.

¹⁸⁷ Shih United Nations, *Code of Conduct for Law Enforcement Officials* (shënimi 5), Preambulë, para. 8(a); OSCE, *Charter for European Security* (shënimi 2), neni 44; dhe Council of Europe, *European Code of Police Ethics* (shënimi 5), §§ 25 dhe 30.

¹⁸⁸ Shih Foundation 'Policing for a Multi-Ethnic Society', *Rotterdam Charter* (shënimi 13), neni 3.7; Council of Europe, *European Code of Police Ethics* (shënimi 5), § 25; dhe HCNM, *Recommendations on Policing in Multi-Ethnic Societies* (shënimi 13), Rek. 4, fq. 10f.

¹⁸⁹ Shih United Nations, *Universal Declaration of Human Rights* (shënimi 5), neni 21(2); United Nations, *International Convention on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination* (shënimi 60), Preambulë, para. 5, 8, 9 dhe 10, neni 2(1)(e), 2(2) dhe 5(e); United Nations, *International Covenant on Civil and Political Rights* (shënimi 5), neni 2, 3 dhe 26; CSCE, *Final Act* (shënimi 21), neni VII. fq. 6; Council of Europe, *Declaration on the Police* (shënimi 5), Pjesa B, § 2; United Nations, *Code of Conduct for Law Enforcement Officials* (shënimi 5), Preambulë, para. 8(a); United Nations, *Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women* (shënimi 60); Preambulë, para. 3, 9, 14, dhe neni 2 (d)-(f), 3, 5(a), 7 (b), 11 (b) dhe (c); dhe Council of Europe, *European Code of Police Ethics* (shënimi 5), §§ 22 dhe 25.

¹⁹⁰ Shih OSCE, *The Role of Community Policing* (shënimi 6), fq. 10.

¹⁹¹ Shih European Platform for Policing and Human Rights (EPPHR); *The Recruitment and Retention of Police Officers from Minority Communities: Points to Consider* (2004), fq. 5;

131. Megjithatë, përshkrimi i punës dhe kriteret e zgjedhjes nuk duhen të synojnë gratë dhe grupet e pakicës por duhet të jenë të zbatueshme për të gjitha palët dhe komunitetet e shoqërisë. Përzgjedhja dhe ngritja në detyrë e oficerëve të policisë duhet të jenë transparente dhe të bazuara në njohuritë, aftësitë, sjelljet e tyre dhe në karakterin e mirë (të mos jenë dënuar për krime serioze), por jo në lidhjet e tyre me grupe të veçanta (politike). Ulja e standardeve enkas për grupet e pakicës ose preferenca për aplikantë të propozuar nga grupe të caktuara (politike), vetëm sa do ta dëmtonte besueshmërinë e tyre. Mangësitë arsimore të disa minoriteteve, si për shembull problemet me gjuhën, mund të kompensohen nëpërmjet trajnimit para shërbimit.¹⁹²
132. Rekrutimi dhe integrimi i grave dhe i pakicave kombëtare kërkohet gjithashtu për të përgatitur mjedisin e policisë për shumëllojshmërinë kulturore. Duhet krijuar një mjedis kulturor neutral ku gratë, burrat dhe të gjitha komunitetet të ndihen mirë dhe duhen marrë masa për të siguruar që të gjithë oficerët e policisë pranohen dhe trajtohen në mënyrë të barabartë brenda organizatës së policisë. Prandaj, çdo simbol dhe publikim seksualisht fyes dhe çdo lidhje me simbole të veçanta fetare ose kombëtare që mbajnë njërën anë në një konflikt etnik duhen hequr nga ambientet e policisë.¹⁹³
133. Personeli ekzistues si dhe oficerët e rinj duhen sensibilizuar për standardet e pranueshme të sjelljes në një shërbim të barabartë nga ana gjinore dhe shumë-kulturor. Duhet krijuar mekanizma të brendshme efektive ankimi dhe gratë dhe minoritetet duhen inkurajuar nga eprorët e tyre që të ankohen kur përjetojnë diskriminim ose ngacmim.¹⁹⁴

Mbajtja e personelit

134. Pas rekrutimit dhe trajnimit, oficerët duhen inkurajuar që të qëndrojnë në polici. Çështje të rëndësishme që ndikojnë në vendimin e tyre për të qëndruar do të jenë mjedisi i punës, emërimet dhe mundësitë e ardhshme për karrierë.¹⁹⁵
135. Lidhur me mjediset e trajnimit, mjedisi i punës duhet të jetë neutral nga ana kulturore dhe të gjithë oficerët duhen trajtuar njësoj. Ngritja e shoqatave të personelit, instruktorëve dhe institucioneve mbikëqyrëse ndihmon në krijimin dhe ruajtjen e këtij mjedisi.¹⁹⁶
136. Lidhur me emërimet, duhet shmangur mundësia e izolimit të grave ose minoriteteve. Meqë policia ka gjithashtu detyrën e të qenit shembull për shoqërinë, karakteri shumë-kulturor i policisë duhet të jetë i dukshëm në të gjitha njësitë dhe rajonet, jo vetëm

¹⁹² HCNM, Recommendations on Policing in Multi-Ethnic Societies (shënimi 13), Rek. 5, fq. 11.
 Shih Foundation 'Policing for a Multi-Ethnic Society', *Rotterdam Charter* (shënimi 13), neni 2.5 dhe 2.6;
 Council of Europe, *Codes of Conduct for Public Officials* (shënimi 9), neni 24;
 Council of Europe, *European Code of Police Ethics* (shënimi 5), §§ 22 dhe 24;
 EPPHR; *The Recruitment and Retention of Police Officers from Minority Communities* (shënimi 191), fq. 5; dhe

¹⁹³ HCNM, Recommendations on Policing in Multi-Ethnic Societies (shënimi 13), Rek. 6, fq. 12.
 Shih EPPHR, *The Recruitment and Retention of Police Officers from Minority Communities* (shënimi 189), fq. 3; dhe

¹⁹⁴ HCNM, Recommendations on Policing in Multi-Ethnic Societies (shënimi 13), Rek. 7, fq. 12.
 Shih Foundation 'Policing for a Multi-Ethnic Society', *Rotterdam Charter* (shënimi 13), neni 2.13; dhe
 HCNM, Recommendations on Policing in Multi-Ethnic Societies (shënimi 13), Rek. 7, fq. 12.

¹⁹⁵ Shih Council of Europe, *Declaration on the Police* (shënimi 5), Pjesa B, § 4.

¹⁹⁶ Shih OSCE, *The Role of Community Policing* (shënimi 6), fq. 11;
 EPPHR; *The Recruitment and Retention of Police Officers from Minority Communities* (shënimi 191), fq. 8; dhe
 HCNM, Recommendations on Policing in Multi-Ethnic Societies (shënimi 13), Rek. 7, fq. 11.

në ato veçanërisht shumë-kulturore.¹⁹⁷ Oficerët e policisë duhen inkurajuar që të fitojnë përvojë përmes punës në komunitete të përziera e jo vetëm në komunitetet e tyre.¹⁹⁸

Ngritja në detyrë dhe zhvillimi i karrierës

137. Lidhur me ngritjen në detyrë, oficeret femra dhe oficerët që i përkasin minoriteteve duhet të kenë të njëjtat mundësi për arsimim shtesë që t'i bëjë të aftë për pozicione të një grade më të lartë. Vetë procesi i ngritjes në detyrë duhet të jetë transparent dhe të bazohet vetëm në përvojën dhe meritat e oficerëve (vlerësuar nëpërmjet testeve me shkrim dhe intervistave me gojë dhe përmes qendrave të vlerësimit), dhe jo në lidhjet e tyre me komunitete apo grupime politike të caktuara¹⁹⁹ (shih gjithashtu § 117).
138. Duhet të ketë politika të qarta dhe mbështetje politike (nga drejtuesit e politikës dhe të policisë) lidhur me rekrutimin e grave dhe minoriteteve, përfshirë standarde profesionale për trajtimin e minoriteteve²⁰⁰ si dhe gatishmërinë në emër të komuniteteve minoritare për t'u integruar në autoritetet shtetërore. Megjithëse drejtimi nga lart-poshtë është i rëndësishëm për integrimin e grave dhe minoriteteve, zbatimi i vërtetë duhet të ndodhë në nivel lokal.²⁰¹ Partneriteti me organizatat e grave dhe të pakicave në nivel lokal mund të jetë shumë i dobishëm²⁰² (shih gjithashtu §§ 109-10).

Të drejtat e personelit të policisë

139. "Personeli policor si rregull gëzon të njëjtat të drejta civile dhe politike si dhe qytetarët e tjerë. Kufizimet e këtyre të drejtave mund të bëhen vetëm kur janë të nevojshme për ushtrimin e funksioneve të policisë në një shoqëri demokratike, në përputhje me ligjin, dhe sipas Deklaratës Universale për të Drejtat e Njeriut"²⁰³ (shih gjithashtu §§ 9 dhe 12).
140. "Personeli policor gëzon të drejta sociale dhe ekonomike, si nëpunës civilë, sa më shumë që të jetë e mundur."²⁰⁴ Ata kanë të drejtë të organizohen ose të marrin pjesë në organizata përfaqësuese. Gjithashtu ata duhet të kenë të drejtë për shpërblym të përshtatshëm për të inkurajuar nivelin e lartë të standardeve profesionale që priten prej tyre. Për më tepër, ata duhet të kenë sigurime shoqërore dhe t'u sigurohen masa të veçanta shëndetësore dhe sigurie, përfshirë pajisje dhe trajnim, dhe procedura operative, duke pasur parasysh natyrën e veçantë të punës së policisë.²⁰⁵
141. Punonjësit e policisë që veprojnë sipas ligjit dhe kodeve profesionale kanë "të drejtë për mbështetjen aktive morale dhe fizike të komunitetit"²⁰⁶ të cilit i shërbejnë dhe për t'u trajtuar me respekt nga eprorët dhe nga kolegët e tyre. Faktori njerëzor është themelor

¹⁹⁷ Shih HCNM, Recommendations on Policing in Multi-Ethnic Societies (shënimi 13), Rek. 4, fq. 10.

¹⁹⁸ Shih HCNM, Recommendations on Policing in Multi-Ethnic Societies (shënimi 13), Rek. 7, fq. 14.

¹⁹⁹ Shih United Nations, *Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women* (shënimi 60); neni 11 (b) dhe (c); dhe EPPHR; The Recruitment and Retention of Police Officers from Minority Communities (shënimi 191), fq. 7.

²⁰⁰ Shih OSCE, *The Role of Community Policing* (shënimi 6), fq. 42.

²⁰¹ Shih OSCE, *The Role of Community Policing* (shënimi 6), fq. 42.

²⁰² Shih Foundation 'Policing for a Multi-Ethnic Society', *Rotterdam Charter* (shënimi 13), Introduction.

²⁰³ Council of Europe, *European Code of Police Ethics* (shënimi 5), § 31.

²⁰⁴ Council of Europe, *European Code of Police Ethics* (shënimi 5), § 32.

²⁰⁵ Shih United Nations, *Universal Declaration of Human Rights* (shënimi 5), neni 22, 23(3) dhe (4);

Council of Europe, *European Social Charter* (1961), neni 4.1, 5, 12 dhe 13;

Council of Europe, *Declaration on the Police* (shënimi 5), Pjesa B, §§ 3, 6, 7 dhe 8;

Hungarian Helsinki Committee, *The Budapest Recommendations* (shënimi 32) neni 4; dhe

Council of Europe, *European Code of Police Ethics* (shënimi 5), § 32.

²⁰⁶ Council of Europe, *Declaration on the Police* (shënimi 5), Pjesa A, § 1b.

për arritjen dhe mbajtjen e një policie demokratike. Prandaj, statusi i punonjësve të policisë duhet të jetë i tillë që t'u sigurojë atyre njohjen dhe mbështetjen e komunitetit.²⁰⁷

142. Punonjësit e policisë nuk duhet të pësojnë sanksione administrative ose dënime të tjera nëse raportojnë një shkelje të kodit të sjelljes së policisë nga oficerë të tjerë, që ka ndodhur ose do të ndodhë.²⁰⁸ Oficerët që kanë raportuar duhet të mbrohen kundër çdo veprimi hakmarrës.
143. "Masat disiplinore kundër personelit të policisë duhen shqyrtuar nga një organ i pavarur ose gjykatë."²⁰⁹ Ashtu si qytetarët e zakonshëm, punonjësit e policisë kanë të drejtë të mbrohen me gjyq të drejtë dhe në kohë dhe të qëndrojnë në heshtje në procedimet penale kundër tyre.²¹⁰ "Autoritetet publike duhet të mbështesin personelin e policisë që është subjekt i akuzave të pabazuara lidhur me detyrat e tij."²¹¹

Pajisjet

144. Qeveritë duhet t'u sigurojnë shërbimeve policore pajisjet e duhura dhe të përshtatshme, të nevojshme për kryerjen efektive të punës së policisë.²¹²
145. Strukturave të policisë u duhen siguruar alternativa jo-vdekjeprurëse dhe mbrojtëse përveç armëve të zjarrit, si për shembull mjete paralizuese jo-vdekjeprurëse dhe pajisje mbrojtëse pasive si mburoja, helmata, jelekë anti-plumb dhe mjete të blinduara transporti.²¹³

Trajnimi

146. Në përgjithësi, trajnimi synon të zgjerojë njohuritë e të trajnuarve dhe të përmirësojë aftësitë e tyre. Programet moderne të nxënies dhe trajnimit përfshijnë elemente të përqendruara si te instruktori ashtu edhe te studentët. Qasja e trajnimit nga instruktori ose trajnimi didaktik përqendrohet në përcjelljen e njohurive dhe informacioneve nga instruktori te studenti përmjet instruktimit ose dhënies së leksioneve, duke i mbajtur studentët në një rol disi pasiv. Qasja e të mësuarit me orientim nga studenti e përqendron trajnimin mbi nevojat e nxënësit, përfshin pjesëmarrjen e tyre aktive dhe ndjek një cikël praktik nxënieje. Kjo përfshin referimin në përvoja të mëparshme dhe përdorimin e rasteve të studimit të bazuara në ngjarje të jetës reale. Kjo qasje bazohet në supozimin se të rriturit e mbështesin të mësuarit te ajo që ata tashmë dinë dhe se mësojnë më mirë nëse u jepen shembuj të cilat mund t'i kuptojnë nga vetë përvoja e tyre.²¹⁴ Ndryshimi i vlerave dhe sjelljeve, përfshirë stereotipet që shpeshherë janë të rrënjosura thellë tek të

²⁰⁷ Shih Hungarian Helsinki Committee, *The Budapest Recommendations* (shënimi 32), neni 4.

²⁰⁸ Shih United Nations, *Code of Conduct for Law Enforcement Officials* (shënimi 5), neni 8(b).

²⁰⁹ CoE Council of Europe, *European Code of Police Ethics* (shënimi 5), § 33.

²¹⁰ Shih Council of Europe, *Declaration on the Police* (shënimi 5), Pjesa B, § 11; Council of Europe, *European Code of Police Ethics* (shënimi 5), §§ 33 dhe 34; dhe Bruce/Neild, *The Police That We Want* (shënimi 5), fq. 42.

²¹¹ Council of Europe, *European Code of Police Ethics* (shënimi 5), § 34.

²¹² Shih Council of Europe, *"Special Investigation Techniques" in Relation to Serious Crimes including Acts of Terrorism* (shënimi 83), neni 8-11.

²¹³ Shih United Nations, *Basic Principles on the Use of Force and Firearms by Law Enforcement Officials* (shënimi 29), neni 2.

²¹⁴ Shih Malcolm S. Knowles, *The Modern Practice of Adult Education: From Pedagogy to Andragogy* (i ripunuar dhe i përditësuar), (Association Press, Nju Jork, 1980); Stephen Lieb, *Principles of Adult Learning* (1991); Marcia L. Conner, *Learning: The Critical Technology. A Whitepaper on Adult Education in the Information Age* (1995), fq. 14-18; dhe Marcia L. Conner, *How Adults Learn. Ageless Learner* (2004).

rriturit, është veçanërisht sfiduese dhe kërkon trajnerë të aftë dhe procese afatgjata.²¹⁵

147. Trajnimi dhe arsimimi fillestar dhe i vazhdueshëm gjatë shërbimit duhet të vihet në dispozicion në të gjitha fushat e aktiviteteve të policisë në intervale të rregullta dhe për të gjitha nivelet e policisë. Trajnimi duhet të pasqyrojë parimet e policimit demokratik.²¹⁶ Në kontekstin operativ kjo do të thotë që policia duhet trajnuar për zbatimin e ligjit, etikës së policisë (përfshirë atë që lidhet me korrupsionin), kodeve të sjelljes dhe standardeve për të drejtat e njeriut.²¹⁷ Megjithatë, gjatë trajnimit nuk mjafton vetëm të flitet mbi parimet etike si njësi abstrakte. Ato duhen testuar kundrejt dilemave reale dhe konkrete të policimit, për shembull në formën e skeçeve.
148. Nevojat e trajnimit duhen identifikuar nga personeli operativ. Për të gjitha llojet e trajnimit, duhet të ekzistojnë procedura rishikimi.
149. Trajnimi duhet të sigurojë jo vetëm që oficerët të jenë plotësisht të vetëdijshëm për sanksionet që do të zbatohen nëse shkelin rregullat, por gjithashtu që vlerat demokratike dhe standardet ndërkombëtare të policimit dhe të drejtat e njeriut janë pjesë thelbësore e bindjeve të çdo oficeri policie profesionist.
150. Trajnimi për policimin në mjediset/komunitetet shumë-kulturore duhet fokusuar në çështje të tilla si ndërgjegjësimi kulturor dhe fetar, aftësitë që lidhen me ndërmjetësimin dhe marrëdhëniet me komunitetin, metodat e zgjidhjes së problemeve dhe partneritetit, trajnim për gjuhët dhe të drejtat e njeriut.²¹⁸
151. Me qëllim që të rritet ndërgjegjësimi i oficerëve të policisë për rolin e rëndësishëm që ata kanë në komunitetin të cilit i shërbejnë, në stafin pedagogjik të akademive të policisë duhen përfshirë instruktorë civilë. Disa leksione mund të jepen edhe në universitete publike ose private, ku kadetët e policisë do të mësojnë së bashku me studentët me kohë të plotë ose të pjeshme. Temat që mund të trajtohen përfshijnë ligjin kushtetues, çështjet penale dhe të drejtat e njeriut.²¹⁹

²¹⁵ Shih HCNM, Recommendations on Policing in Multi-Ethnic Societies (shënimi 13), Rek. 8, fq. 15.

²¹⁶ Shih Council of Europe, *Declaration on the Police* (shënimi 5), Pjesa B, § 3; Council of Europe, *European Code of Police Ethics* (shënimi 5), §§ 26, 28-30; Travis, *Policing in Transition* (shënimi 4), fq. 3.

²¹⁷ Shih Council of Europe, *Declaration on the Police* (shënimi 5), Pjesa A, § 13; CSCE, *Copenhagen Document* (shënimi 60), neni 16.4; dhe United Nations, *Commissioner's Guidance for Democratic Policing in the Federation of Bosnia-Herzegovina* (shënimi 5), Parimi 1.

²¹⁸ Shih Independent Commission on Policing for Northern Ireland, *A New Beginning: Policing in Northern Ireland* (shënimi 160), fq. 94; Council of Europe, *European Code of Police Ethics* (shënimi 5), § 30; OSCE, *The Role of Community Policing* (shënimi 6), fq. 9; dhe HCNM, *Recommendations on Policing in Multi-Ethnic Societies* (shënimi 13), Rek. 8, fq. 14.

²¹⁹ Shih Independent Commission on Policing for Northern Ireland, *A New Beginning: Policing in Northern Ireland* (shënimi 160), fq. 93; dhe Council of Europe, *European Code of Police Ethics* (shënimi 5), § 27.

VI. Përfundime

152. Megjithëse është nën presion të madh në mbarë zonën e OSBE-së për t'iu kundërvënë valës në rritje të krimit të organizuar dhe kërcënimeve të reja ndaj sigurisë ndërkombëtare dhe kombëtare, përfshirë ato që vijnë nga terrorizmi, policisë i kërkohet gjithashtu të ruajë qetësinë publike, të parandalojë dhe të zgjidhë krimet lokale dhe të rrisë cilësinë e jetës përmes forcimit të ndjenjës të sigurisë.
153. Në ndjekje të objektivave të veta, policia duhet të veprojë në pajtim me ligjin vendas dhe të drejtën ndërkombëtare dhe të respektojë gjithnjë të drejtat e njeriut. Shtetet duhet të sigurojnë që legjislacioni vendas të mos bjerë në kundërshtim me ligjet ndërkombëtare dhe standardet e të drejtave të njeriut.
154. Shtetet duhet të garantojnë gjithashtu kushtet legjislative dhe strukturore për marrëdhënie funksionale mes policisë, autoriteteve administrative, elementëve të tjerë të sistemit të drejtësisë penale si dhe komuniteteve ku policia punon, me qëllim që të sigurohet policimi efektiv, efikas dhe i drejtë.
155. Për më tepër, policimi demokratik kërkon që policia të japë llogari për veprimet e saj para ligjit, shtetit dhe gjithë publikut të cilit i shërben. Kërkesa kryesore të llogaridhënies janë ruajtja e instrumenteve efektive dhe efikase të mbikëqyrjes së brendshme dhe të jashtme, si dhe transparenca dhe kultivimi i një partneriteti bashkëpunues polici-publik.
156. Edhe nëse policia bëhet "tejet profesionale, teknikisht e aftë dhe me integritet të panjollë, përsëri do t'i mungonte legjitimiteti nëse nuk negocion rreth misionit, strategjive dhe taktikave të saj me komunitetet vendore dhe kombëtare."²²⁰
157. Për më tepër, policimi duhet të jetë i parashikueshëm. Duhet të jetë e qartë se çfarë pret publiku nga policia, dhe këto pritshmëri duhet të jenë realiste.
158. Për më tepër, kënaqësia e publikut do të ndikohet shumë nga mënyra se si sillen policia në bashkëveprimin me publikun, për shembull, nëse e takon publikun me respekt dhe edukatë dhe nëse i marrin seriozisht kërkesat për ndihmë dhe nëse japin përgjigje profesionale.
159. Policia duhet të dërgojë një sinjal të fortë tek të gjithë brenda dhe jashtë organizatës që - për shkak të standardeve të saj të larta profesionale - "do të punojë mirë, do të jetë e hapur dhe e afrueshme dhe nuk do të tolerojë abuzimin me pushtetin, korrupsionin, neglizhencën ndaj detyrës... shkeljet",²²¹ dhe as nuk do të mbulojë ndonjë keqberje.
160. Ky sinjal, për më tepër, duhet dhënë nga çdo punonjës individual i policisë. Prandaj policia duhet të sigurojë se po investon për trajnimin dhe arsimimin e duhur të personelit të vet dhe se performanca e çdo punonjësi do të vlerësohet rregullisht.

²²⁰ Neyroud, "Policing and Ethics" (shënimi 47), fq. 599.

²²¹ Commonwealth Human Rights Initiative, *Police Accountability* (shënimi 5), fq. 79.

161. Bashkëpunimi ndërkombëtar efektiv dhe efikas, që promovon parimet e policimit demokratik, do të ulë kërcënimet ndaj sigurisë ndërkombëtare dhe vendase dhe do të rrisë perceptimin e sigurisë nga ana e publikut. Shpresojmë që Udhërrëfyesi të hedhë themelet konceptuale për këto përpjekje.

Referenca

Dokumente ndërkombëtare

- Council of Europe, *European Convention on Human Rights/Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms* (1950).
- Council of Europe, *European Social Charter* (1961).
- Council of Europe Parliamentary Assembly, *Resolution 690 (1979) on the Declaration on the Police* (1979).
- Council of Europe, *Recommendation No. R (85) 4 of the Committee of Ministers to Member States on Violence in the Family* (1985).
- Council of Europe, *Recommendation No. R (85) 11 of the Committee of Ministers to Member States on the Position of the Victim in the Framework of Criminal Law and Procedure* (1985).
- Council of Europe, *Recommendation No. R (87) 15 of the Committee of Ministers to Member States Regulating the Use of Personal Data in the Police Sector* (1987).
- Council of Europe, *Recommendation No. R (87) 19 of the Committee of Ministers to Member States on the Organisation of Crime Prevention* (1987).
- Council of Europe, *Recommendation No. R (91) 11 of the Committee of Ministers to Member States Concerning Sexual Exploitation, Pornography and Prostitution of, and Trafficking in, Children and Young Adults* (1991).
- Council of Europe, *Recommendation No. R (97) 13 of the Committee of Ministers to Member States Concerning Intimidation of Witnesses and the Rights of the Defence* (1997).
- Council of Europe, *Resolution (97) 24 of the Committee of Ministers on The Twenty Guiding Principles for the Fight Against Corruption* (1997).
- Council of Europe, *Criminal Law Convention on Corruption*, European Treaty Series – No. 173 (Strasbourg, 1999).
- Council of Europe, *Recommendation No. R (2000) 10 of the Committee of Ministers to Member States on Codes of Conduct for Public Officials* (2000).
- Council of Europe, *Recommendation No. R (2000) 11 of the Committee of Ministers to Member States on Action against Trafficking in Human Beings for the Purpose of Sexual Exploitation* (2000).
- Council of Europe, *Recommendation Rec(2000) 20 of the Committee of Ministers to Member States on the Role of Early Psychological Intervention in the Prevention of Criminality* (2000).
- Council of Europe, *Recommendation Rec(2001) 10 of the Committee of Ministers to Member States on the European Code of Police Ethics* (2001).
- Council of Europe, *Recommendation Rec(2001) 16 of the Protection of Children against Sexual Exploitation* (2001).
- Council of Europe, European Commission against Racism and Intolerance (ECRI), *General Policy Recommendation No. 7 on National Legislation to Combat Racism and Racial Discrimination* (2003).
- Council of Europe, *Recommendation Rec(2003) 21 of the Committee of Ministers to Member States Concerning Partnership in Crime Prevention* (2003).
- Council of Europe, European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT), *The CPT Standards. "Substantive" Sections of the CPT's General Reports* (2004).
- Council of Europe, *Recommendation Rec(2005) 9 of the Committee of Ministers to Member States on the Protection of Witnesses and Collaborators of Justice* (2005).
- Council of Europe, *Recommendation Rec(2005) 10 of the Committee of Ministers to Member States on "Special Investigation Techniques" in Relation to Serious Crimes including Acts of Terrorism* (2005).

- Council of Europe, *Human Rights and the Fight against Terrorism - The Council of Europe Guidelines* (2005).
- Council of Europe, *Recommendation Rec(2006) 8 of the Committee of Ministers to Member States on Assistance to Crime Victims* (2006).
- CSCE, *Final Act* (Helsinki, 1975).
- CSCE, *Vienna Concluding Document* (Vjenë, 1989).
- CSCE, *Charter of Paris for a New Europe* (Paris, 1990).
- CSCE, *Document of the Copenhagen Meeting of the Conference on the Human Dimension of the CSCE* (Kopenhagë, 1990).
- CSCE, *Document of the Moscow Meeting of the Conference on the Human Dimension of the CSCE* (Moskë, 1991).
- High Commissioner on National Minorities, *Recommendations on Policing in Multi-Ethnic Societies* (2006), në http://www.osce.org/documents/hcnm/2006/02/17982_en.pdf (10 mars 2006).
- Interpol, Resolution No AG-2002-RES-01, *Global Standards to Combat Corruption in Police Forces/Services* (2002).
- Interpol, Resolution No AG-2003-RES-04, *Rules on the Processing of Information for the Purposes of International Police Co-operation* (2003).
- Interpol, Resolution No AG-2005-RES-15, *Amendments to the Rules on the Processing of Information for the Purposes of International Police Co-operation* (2005).
- Interpol, *Rules on the Processing of Information for the Purposes of International Police Co-operation* (2005).
- Office of the UN High Commissioner for Human Rights (OHCHR), UN High Commissioner for Human Rights/Centre for Human Rights, *Human Rights and Law Enforcement, Professional Training Series, No. 5* (Nju Jork/Gjenevë, 1997).
- OSCE, *Code of Conduct on Politico-Military Aspects of Security* (Bukuresht, 1994).
- OSCE, *Charter for European Security* (Stamboll, 1999).
- OSCE, *Study on Policing in the Federal Republic of Yugoslavia* (Beograd, 2001).
- OSCE, Bucharest Ministerial Council, *Decision on Police-Related Activities/ Bucharest MC, Dec 9* (Bukuresht, 2001).
- OSCE, *Final Report of the Supplementary Human Dimension Meeting "The Role of Community Policing in Building Confidence in Minority Communities"* (Vjenë, 2002).
- OSCE Mission in Kosovo (OMIK), *Human Rights and Law Enforcement. Booklet of Human Rights for Police* (Prishtinë).
- United Nations Best Practices Unit, *Handbook on United Nations Multidimensional Peacekeeping Operations*. "Chapter VII: Police, Judiciary and Corrections Aspects of Rule of Law" (Nju Jork).
- United Nations Congress on the Prevention of Crime and the Treatment of Offenders, *Basic Principles on the Use of Force and Firearms by Law Enforcement Officials* (1990).
- United Nations Economic and Social Council, Res. A/Res/65, *Principles on the Effective Prevention and Investigation of Extra-legal, Arbitrary and Summary Executions* (1989).
- United Nations Economic and Social Council, "Guidelines for the Prevention of Crime", Annex to: Res 2002/13, *Action to Promote Effective Crime Prevention* (2002).
- United Nations Economic and Social Council, Res. 2004/31, *Prevention of Urban Crime* (2004).
- United Nations General Assembly, Res. 217 A(111), *Universal Declaration of Human Rights* (1948).
- United Nations General Assembly, UN Doc. A/CONF/611, *Standard Minimum Rules for the Treatment of Prisoners* (1955).
- United Nations General Assembly, Res. 2106(XX), *International Convention on the*

Elimination of All Forms of Racial Discrimination (1965).

United Nations General Assembly, Res. 2200 A(XXI), *International Covenant on Civil and Political Rights* (1966).

United Nations General Assembly, Res. A/Res/34/169, *Code of Conduct for Law Enforcement Officials* (1979).

United Nations General Assembly, Res. A/Res/34/180, *Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women* (1979).

United Nations General Assembly, Res. A/Res/39/46, *Convention against Torture and other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment* (1984).

United Nations General Assembly, Res. A/Res/40/32, *Basic Principles on the Independence of the Judiciary* (1985).

United Nations General Assembly, Res. A/Res/40/34, *Declaration on Basic Principles of Justice for Victims of Crime and Abuse of Power* (1985).

United Nations General Assembly, Res. A/Res/43/173, *Body of Principles for the Protection of All Persons under Any Form of Detention or Imprisonment* (1988).

United Nations General Assembly, Res. A/Res/44/25, *Convention on the Rights of the Child* (1989).

United Nations General Assembly, Res. A/Res/45/107, *International Co-operation for Crime Prevention and Criminal Justice in the Context of Development* (1990).

United Nations General Assembly, Res. A/Res/45/113, *Guidelines for the Protection of Juveniles Deprived of their Liberty* (1990).

United Nations General Assembly, Res. A/Res 47/135, *Declaration on the Rights of Persons Belonging to National or Ethnic, Religious and Linguistic Minorities* (1993).

United Nations General Assembly, Res. A/Res/48/134, *National Institutions for the Promotion and Protection of Human Rights* (1993).

United Nations Human Rights Council, Res. A/HRC/1/L.2, *International Convention for the Protection of All Persons from Enforced Disappearance* (2006).

United Nations International Police Task Force (IPTF), *Commissioner's Guidance for Democratic Policing in the Federation of Bosnia-Herzegovina* (Sarajevo, 1996).

United Nations Office on Drugs and Crime (UNODC), *United Nations Convention against Corruption* (Merida, 2003).

Bibliografi

- Amnesty International, *10 Basic Human Rights Standards for Law Enforcement Officials* (1998), në:
[http://web.amnesty.org/library/pdf/POL300041998ENGLISH/\\$File/POL3000498.pdf](http://web.amnesty.org/library/pdf/POL300041998ENGLISH/$File/POL3000498.pdf)
(10 korrik 2000).
- Bayley, David H., "The Contemporary Practices of Policing: A Comparative View", në:
James Burack et. al., *Civilian Police and Multidimensional Peacekeeping – A Workshop Series. A Role for Democratic Policing* (National Institute of Justice, Uashington, 1999), në: <http://www.ncjrs.gov/pdffiles/172842.pdf> (30 mars 2001).
- Bayley, David H., *Democratizing the Police Abroad: What to Do and How to Do it* (National Institute of Justice, Office of Justice Programs, Departamenti i Drejtësisë i SHBA-ve, Uashington, 2001), në: <http://www.ncjrs.gov/pdffiles1/nij/188742.pdf> (11 mars 2003).
- Bowling, Ben/Phillips, Coretta, "Policing Ethnic Minority Communities", në: Tim Newburn, *Handbook of Policing* (Portland, 2005), fq. 528-555.
- Bruce, David/Neild Rachel, *The Police that We Want. A Handbook for Oversight of Police in South Africa* (Centre for the Study of Violence and Reconciliation, Johannesburg, 2005), në:
http://www.justiceinitiative.org/db/resource2?res_id=102519 (20 qershor 2006).
- Call, Charles T., *Challenges in Police Reform: Promoting Effectiveness and Accountability. Policy Report* (International Peace Academy, Nju Jork, 2003), në:
http://www.ipacademy.org/PDF_Reports/CHALLENGES_IN_POLICE.pdf
(30 mars 2006).
- Commission on Accreditation for Law Enforcement Agencies (CALEA), *Standards for Law Enforcement Agencies* (Fairfax, 2006).
- Common Assessment Framework, *Improving an Organization through Self-Assessment*, (Mastriht, 2006).
- Commonwealth Human Rights Initiative, *Police Accountability: Too important to Neglect, Too Urgent to Delay* (Nju Delhi, 2005), në:
http://www.humanrightsinitiative.org/publications/chogm/chogm_2005/chogm_2005_full_report.pdf (25 korrik 2006).
- Conner, Marcia L., *Learning, The Critical Technology. A Whitepaper on Adult Education in the Information Age* (1995), në:
http://learnativity.com/download/Learning_Whitepaper96.pdf (2 korrik 2006).
- Conner, Marcia L., *How Adults Learn* (2004), në:
<http://agelesslearner.com/intros/adultlearning.html> (2 korrik 2006).
- Crawshaw, Ralph, *Human Rights and the Theory and Practice of Policing*, Papers in the Theory and Practice of Human Rights, No. 10, (Human Rights Centre, University of Essex, Colchester, 1994).
- European Platform for Policing and Human Rights (EPPHR), *The Recruitment and Retention of Police Officers from Minority Communities: Points to Consider* (2004), në:
<http://www.epphr.dk/download/platform/HR%20-%20Minority%20Officers.pdf>
(10 gusht 2006).
- European Platform for Policing and Human Rights (EPPHR), *Why and How Human Rights NGOs and Police Services Can and Should Work Together* (2004), në:
<http://www.epphr.dk/download/platform/police%20and%20NGO's%20.pdf>
(10 gusht 2006).
- Foundation 'Policing for a Multi-Ethnic Society', *Rotterdam Charter: Policing for a Multiethnic Society* (Rotterdam, 1996), në:
http://www.rotterdamcharter.nl/files/site49_20050603092740_Rotterdam_Charter_%28english%29.pdf (10 qershor 2006).

- Greenwood, David/Huisman, Sander (eds.), *Transparency and Accountability of Police Forces, Security Services and Intelligence Services* (The Geneva Centre for the Democratic Control of Armed Forces (DCAF), Gjenevë, 2005), në: http://www.dcaf.ch/publications/transparency_police.cfm?nav1=4&nav2=2 (10 janar 2006).
- Harris, Frank, *The Role of Capacity-Building in Police Reform* (Misioni i OSBE-së në Kosovë, Departamenti për Arsim dhe Zhvillim Policor, Prishtinë 2005).
- Hungarian Helsinki Committee, *The Budapest Recommendations* (Budapest, 1999), në: <http://www.helsinki.hu/docs/budrecweb.pdf> (11 mars 2001).
- International Committee of the Red Cross, *Human Rights and Humanitarian Law in Professional Policing Concepts* (Gjenevë, 2002), në: [http://www.icrc.org/Web/Eng/siteeng0.nsf/htmlall/p0809/\\$File/ICRC_002_0809.PDF!Open](http://www.icrc.org/Web/Eng/siteeng0.nsf/htmlall/p0809/$File/ICRC_002_0809.PDF!Open) (25 maj 2006).
- Independent Commission on Policing for Northern Ireland, *A New Beginning: Policing in Northern Ireland. The Report of the Independent Commission on Policing for Northern Ireland* (Belfast, 1999), në: <http://www.belfast.org.uk/report/fullreport.pdf> (25 prill 2001).
- Jones, Trevor/Newburn, Tim/Smith, David, *Democracy and Policing* (Policy Studies Institute, Londër, 1994).
- Jones, Trevor, "The Governance and Accountability of Policing", në: Tim Newburn, *Handbook of Policing* (Portland, 2005), fq. 603-627.
- Khashu, Anita/Busch, Robin/Latif, Zainab/Levy, Francesca, *Building Strong Police-Immigrant Community Relations: Lessons from a New York City Project* (Vera Institute of Justice, Nju Jork, 2005), në: <http://www.cops.usdoj.gov/mime/open.pdf?Item=1576> (10 korrik 2006).
- Knowles, Malcolm S., *The Modern Practice of Adult Education: From Pedagogy to Andragogy* (revised and updated) (Association Press, Nju Jork, 1980).
- Lewis, Collin, *Complaints Against Police. The Politics of Reform* (Annandale, 1999).
- Lewis, William/Marks, Edward, "Overview", në: James Burack/William Lewis/Edward Marks, *Civilian Police and Multinational Peacekeeping – A Workshop Series. A Role for Democratic Policing* (National Institute of Justice, Uashington, 1999), në: <http://www.ncjrs.gov/pdffiles/172842.pdf> (20 korrik 2001).
- Lieb, Stephen, *Principles of Adult Learning* (1991), në: <http://honolulu.hawaii.edu/intranet/committees/FacDevCom/guidebk/teachtip/adults-2.htm> (10 korrik 2006).
- Miller, Joel, *Civilian Oversight of Policing. Lessons from the Literature* (Vera Institute of Justice, Nju Jork, 2002), at: http://www.vera.org/publication_pdf/178_338.pdf (15 korrik 2006).
- Newburn, Tim, *Understanding and Preventing Police Corruption: Lessons from the Literature*, Police Research Series Paper 110 (Londër, 1999).
- Neyroud, Peter, "Policing and Ethics", në: Tim Newburn, *Handbook of Policing* (Portland, 2005), fq. 578-602.
- Phillips, Emma/Trone, Jennifer, *Building Public Confidence in Police Through Civilian Oversight* (Vera Institute of Justice, New York, 2002), në: http://www.vera.org/publication_pdf/177_336.pdf (15 korrik 2006).
- de Rover, Cees, *To Serve and Protect. Human Rights and Humanitarian Law for Police and Security Services* (Komiteti Ndërkombëtar i Kryqit të Kuq, Gjenevë, 1998).

Sanders, Andrew/Young, Richard, "Police Powers", në: Tim Newburn, *Handbook of Policing* (Portland, 2005), fq. 228-258.

South Eastern and Eastern Europe Clearinghouse for the Control of Small Arms and Light Weapons (SEESAC), *Philosophy and Principles of Community-Based Policing* (Belgrade, 2006), në:

<http://www.seesac.org/reports/Community%20Based%20Policing%20english%202nd%20version.pdf> (3 nëntor 2006).

Travis, Jeremy, *Policing in Transition*, Plenary Address at the Fourth Biennial Conference: International Perspectives on Crime, Justice and Public Order (Budapest, 1998), në: <http://www.ojp.usdoj.gov/nij/speeches/budapest.htm> (10 tetor 2001).

INDEKS

A

Aftësi · 28, 35, 39, 40, 42, 43

Ambient · 31, 40

Analizë · 38

Angazhim · 6

Ankesë · 30, 31, 32, 40

Armë zjarri · 27, 28, 31, 42

Arsim · 40, 41, 43, 44

Asistencë · 24, 28

Autoritet · 16, 19, 23, 24, 27, 28, 30, 34, 37, 38, 42, 44
shtetëror · 6, 10, 12, 13, 18, 31, 41

B

Bashkëpunim · 6, 16, 19, 33, 34, 35, 36, 39, 45

Barazi · 13, 20, 39

Besim · 10, 13, 17, 21, 23, 31, 33, 34, 35, 36, 38, 39

Burime · 11, 17, 31, 32, 33, 37

C

Cilësi · 32, 34, 38, 44

D

Demokratizim · 6

Detyrë · 6, 10, 12, 15, 16, 17, 18, 20, 21, 25, 27, 32, 35, 38, 40, 42, 44

Detyrim · 10, 11, 17, 18, 20, 30, 39

Dëshmitar · 19, 22, 24, 31, 34

Direktiva · 15, 17, 33

Diskriminim · 20, 21, 24, 29, 39, 40

Diskutim · 33, 34

Drejtat të · 10, 11, 13, 16, 19, 22, 23, 25, 26, 31, 41
 civile · 10, 20, 24, 41
 njeriut · 6, 10, 11, 12, 15, 17, 19, 20, 22, 24, 29, 30, 32, 33, 36, 38, 41, 43, 44
 politike · 10, 20, 41
 themelore · 10, 12, 20, 24

Drejtësi · 6, 17, 19, 20, 21, 24, 38
 penale · 16, 23, 44

DH

Dhëna të · 23, 31, 32, 33

E

Edukim · 34, 46

Emergjenca · 16, 33

Emërim · 11, 30, 37, 39, 40

Epror · 11, 31, 32, 35, 38, 40, 41

Etikë · 6, 10, 17, 18, 32, 36, 37, 43

F

Frikësim · 19

Fshehtësi · 23

G

Gra · 22, 26, 38, 39, 40, 41

Grada · 19, 31, 39, 41

GJ

Gjyqësor · 16, 23, 24, 29, 30, 37

H

Heq · 10, 19, 24, 25, 26, 40

Hetim · 16, 19, 21, 22, 23, 24, 30, 31, 32, 33

Hierarki · 11, 31, 32, 37

I

Integrim · 13, 39, 40, 41

Interes · 10, 12, 13, 17, 18, 23, 38

Intervistë · 25, 41

J

Jeta · 10, 12, 23, 24, 27, 33, 34, 35, 42, 44
private · 23

K

Kanosje · 24

Karrierë · 40, 41

Kërcënim · 6, 15, 22, 24, 25, 27, 28, 44, 45

Kodi i Etikës · 10, 17, 18, 32, 37, 38, 42, 43

Kompetenca · 19, 20, 37

Komunikim · 11, 33, 34, 35, 36

Komunitet · 6, 12, 19, 31, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44

Konfidenciale · 33

Kontroll · 6, 12, 19, 23, 25, 30, 31, 32, 37, 38
i brendshëm · 23, 31

Korrupsion · 17, 18, 19, 33, 36, 43, 44

Krim i organizuar · 6, 44

Kufizim · 10, 13, 17, 23, 28, 41

Kulturë

kulturor · 7, 35, 36, 38, 39, 40, 41, 43

L

Leje · 29

Legjislacion · 10, 15, 44

Ligj · 6, 10, 11, 12, 13, 15, 16, 17, 19, 20, 21, 22, 24, 26, 32, 34, 35, 37, 39, 41, 43, 44
vendës · 10, 15, 17, 19, 25, 44
ndërkombëtar · 6, 11, 39, 44

Ligj dhe rend · 10, 12

Ligjshmëri · 10, 13, 15, 26, 35
ligjshëm · 16, 27, 29

Liri · 10, 12, 13, 14, 19, 24, 25, 26, 30

LL

Llogari · 15, 38, 44

Llogaridhënie · 6, 11, 30, 36, 44

M

Mbështetje · 11, 22, 32, 34, 38, 41, 42

Mbikëqyrje · 11, 23, 25, 26, 30, 32, 33, 37, 38

jashtme · 30, 31, 32, 44

brendshme · 31, 32, 44

mekanizëm · 19, 31

Mbrojtje · 10, 12, 13, 19, 20, 21, 23, 24, 27, 32, 33, 39, 42

Media · 30, 32, 33

Mekanizëm · 19, 23, 31, 33, 40

Menaxhim · 11, 30, 37, 38

Mjedis · 11, 26, 35, 36, 39, 40, 43

Mjete · 22, 23, 26, 27, 28, 34, 38, 42

Model · 34, 38

Mosveprim · 15, 18, 19, 37

N

Ndalim · 24, 26

ndaluar · 19, 24, 25, 26, 28

Ndërgjegjësime · 43

Ndërhyrje · 16, 23, 33

Ndihmë · 6, 10, 12, 21, 24, 25, 27, 28, 33, 34, 38, 40

Ngacmim · 40

seksual · 21

Norma · 6

O

Objektiv · 6, 10, 12, 13, 23, 24, 27, 33, 44

OJF · 36

Organizatë · 6, 7, 9, 11, 17, 30, 36, 40, 41, 44

OSBE · 6, 7, 10, 20, 21, 30, 43

P

- Paanësi · 12, 16, 17, 18, 22, 26, 31, 36
- Paanshëm · 12, 17, 22
- Pajisje · 17, 41, 42
- Pakicë · 20, 21, 22, 35, 36, 39, 40, 41
grupe · 35, 36, 40
minoritet · 39, 40, 41
- Patrullë · 21, 34, 35
- Parandalim · 10, 12, 15, 25, 27, 34, 36, 44
- Parime · 6, 10, 13, 18, 20, 22, 23, 27, 32, 43, 44
- Partneritet · 6, 32, 35, 41, 43, 44
- Pavarësi · 16, 32
- Perceptim · 33, 44
- Performancë · 30, 44
- Pëlqim · 11, 30, 32
- Përbërje · 11, 13, 31, 38
- Përdorim i forcës · 19, 22, 25, 26, 27, 28, 30, 31
- Përfaqësues · 34, 36, 37, 38, 41
- Përgjegjësi · 13, 17, 30, 34, 37
- Përgjigje · 10, 12, 13, 17, 22, 30, 33, 35, 38, 44
- Policim demokratik · 6, 10, 11, 12, 13, 14, 32, 33, 38, 43, 44, 45
- Policim me bazë në komunitet · 34, 35, 36, 37
- Politika · 18, 19, 32, 33, 34, 37, 39, 41
shkruara · 33
- Praktikë · 6, 10, 13, 15, 21, 23, 24, 25, 28, 33, 38, 42
- Procedura · 11, 19, 22, 23, 25, 30, 31, 34, 38, 41, 43
- Procesverbal · 22, 25, 26
- Profesionalizëm · 10, 17
- Publik · 6, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 21, 23,
26, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 38, 42, 43, 44, 45

Q

Qeveri · 20, 30, 32, 37, 42

R

Raport · 24, 28, 31, 32, 33, 35, 38
raportim · 16, 19, 32, 42

Reformë · 6, 16

Rekrutim · 39, 40, 41

Respekt · 6, 10, 16, 20, 24, 26, 27, 37, 38, 41, 44

Rishikim · 23, 30, 31, 32, 37, 43

RR

Rregulla · 15, 22, 23, 25, 28, 38, 43

Rregullore · 11, 15, 32, 38

Rrëfim · 22, 25, 28

S

Siguri · 6, 13, 20, 24, 26, 33, 34, 36, 37, 38, 39, 41, 44
kombëtare · 6, 15, 23, 28, 44, 45
publike · 6, 23, 33, 34, 35, 45

Sigurim · 11, 24, 32, 33, 34

Sistem · 18, 19, 23, 38, 44

Sjellje · 11, 15, 17, 18, 21, 28, 32, 36, 38, 40, 42, 43

Stabilitet · 6, 20, 36, 37

Standarde · 6, 10, 11, 15, 19, 20, 28, 32, 37, 38, 40, 41, 43, 44

Statistika · 33

Strategji · 11, 30, 44

Strukturë · 15, 16, 18, 19, 35, 36, 38, 39, 42

SH

Shërbim · 6, 10, 12, 13, 15, 18, 30, 31, 32, 33, 36, 37, 38, 40, 42, 43

Shkelje · 15, 24, 27, 29, 30, 31, 32, 42, 44

Shoqëri · 6, 13, 15, 19, 26, 35, 36, 38, 39, 40, 41

Shtet · 6, 7, 10, 11, 12, 13, 18, 20, 21, 24, 29, 30, 37, 38, 44
ligjor · 6, 10, 11, 15

T

Terrorizëm · 6, 15, 28, 44

Torturë · 22, 25, 28, 29

Trajnim · 6, 11, 25, 28, 32, 33, 38, 40, 41, 42, 43, 44

Transparencë · 11, 23, 30, 32, 33, 44

V

Vendim · 19, 24, 37, 38, 40

Viktimë · 22, 24

Vlera · 13, 15, 17, 18, 37, 42, 43
etike · 10, 17

Vlerësim · 32, 34, 38, 41

Z

Zbulim · 12, 33